

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

**FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA PEDAGOGIKY**

**ROLE ASISTENTA PEDAGOGA V SOUČASNÉ PRIMÁRNÍ
ŠKOLE**

PŘÍPADOVÁ STUDIE ZÁKLADNÍ ŠKOLY V PRAZE
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Zuzana Androníková

Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Vedoucí práce: Mgr. Šárka Káňová, Ph.D.

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 3. dubna 2018

.....
vlastnoruční podpis

Děkuji Mgr. Šárce Káňové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce. Dále děkuji účastníkům výzkumného šetření a v neposlední řadě své rodině a přátelům, kteří mě při studiu podporovali.

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta pedagogická

Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Zuzana ANDRONÍKOVÁ**

Osobní číslo: **P15M0001P**

Studijní program: **M7503 Učitelství pro základní školy**

Studijní obor: **Učitelství pro 1. stupeň základní školy**

Název tématu: **Role asistenta pedagoga v současné primární škole
Případová studie základní školy v Praze**

Zadávací katedra: **Katedra pedagogiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Zpracování projektu práce
2. Sběr a analýza odborné literatury
3. Realizace projektu práce
4. Závěry a doporučení pro praxi
5. Zpracování a odevzdání DP i v elektronické podobě

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce: 118

Forma zpracování diplomové práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

LECHTA, Viktor. Inkluzivní pedagogika. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1123-5.

MICHALÍK, J., P. BASLEROVÁ a L. FELCMANOVÁ. Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4675-2. Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz>.

NĚMEC, Z., K. ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ a V. HÁJKOVÁ. Asistent pedagoga v inkluzivní škole. Praha: Univerzita Karlova, 2014. ISBN 978-80-7290-712-0.

MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1362-4.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Šárka Káňová, Ph.D.
Katedra pedagogiky

Datum zadání diplomové práce: 9. prosince 2016

Termín odevzdání diplomové práce: 30. června 2018

RNDr. Miroslav Randa, Ph.D.
děkan

PhDr. Dagmar Šafránková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 16. ledna 2017

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	3
ÚVOD.....	4
1 INKLUZE	5
2 ASISTENT PEDAGOGA A OSOBNÍ ASISTENT.....	6
2.1 ASISTENT PEDAGOGA	6
2.2 OSOBNÍ ASISTENT	6
3 ASISTENT PEDAGOGA Z POHLEDU HISTORIE A PODPŮRNÝCH OPATŘENÍ.....	8
3.1 ASISTENT PEDAGOGA Z POHLEDU HISTORIE	8
3.2 ASISTENT PEDAGOGA Z POHLEDU PODPŮRNÝCH OPATŘENÍ.....	9
4 POSTAVENÍ ASISTENTA PEDAGOGA V SOUČASNÉM SYSTÉMU PRIMÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ... 11	11
4.1 LEGISLATIVNÍ RÁMEC	11
4.2 KVALIFIKAČNÍ PŘEDPOKLADY	11
4.3 OSOBNOSTNÍ PŘEDPOKLADY.....	12
4.4 NÁPLŇ PRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA.....	13
4.5 RIZIKA SPOJENÁ S PRACÍ ASISTENTA PEDAGOGA	15
4.6 FINANČNÍ ZABEZPEČENÍ ASISTENTA PEDAGOGA.....	16
5 SPOLUPRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA S DALŠÍMI ÚČASTNÍKY VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍHO PROCESU	18
5.1 ASISTENT PEDAGOGA A VEDENÍ ŠKOLY	18
5.2 ASISTENT PEDAGOGA A PEDAGOG	19
5.3 ASISTENT PEDAGOGA A ŽÁK	20
5.4 ASISTENT PEDAGOGA A RODIČ.....	21
6 SHRnutí TEORETICKÝCH VÝCHODISEK	23
7 METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	25
7.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍLE PRÁCE	25
7.2 VÝZKUMNÁ STRATEGIE A VÝZKUMNÝ DESIGN.....	26
7.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	26
7.4 ETICKÉ ASPEKTY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	28
7.5 PROSTŘEDÍ SBĚRU DAT.....	28
7.6 METODY SBĚRU DAT	28
7.7 TECHNIKY SBĚRU DAT.....	29
7.8 ZPŮSOB VYHODNOCOVÁNÍ DAT	29
7.9 ROLE VÝZKUMNÍKA	29
7.10 ZMĚNY NASTALÉ OPROTI PŮVODNÍMU PLÁNU	29
8 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	30
8.1 ÚDAJE O PEDAGOGICKÉ PRAXI A DALŠÍM VZDĚLÁVÁNÍ RESPONDENTŮ	30

8.2	DÉLKA SPOLUPRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA S PEDAGOGEM	32
8.3	ZHODNOCENÍ FINANČNÍHO OHODNOCENÍ ASISTENTA PEDAGOGA.....	33
8.4	OSOBNOSTNÍ PŘEDPOKLADY ASISTENTA PEDAGOGA	34
8.5	PŘÍNOSY A RIZIKA SPOJENÁ S PROFESÍ ASISTENTA PEDAGOGA	36
8.6	ČINNOSTI ASISTENTA PEDAGOGA VYKONÁVANÉ VE VÝUCE	40
8.7	ASISTENT PEDAGOGA A ŽÁCI SE SPECIFICKÝMI PORUCHAMI UČENÍ	47
8.8	DILEMATA SPOJENÁ S PROFESÍ ASISTENTA PEDAGOGA	48
8.9	ZHODNOCENÍ SPOLUPRÁCE A PŘÍTOMNOSTI ASISTENTA PEDAGOGA VE TŘÍDĚ	49
8.10	ZHODNOCENÍ SPOLUPRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA S RODIČI	50
9	SHRnutí VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A DOPORUČENÍ.....	52
9.1	SHRnutí VÝSLEDKŮ NA ZÁKLADĚ TRIANGULACE	52
9.2	MÍRA NAPLNĚNÍ VÝZKUMNÝCH CÍLŮ.....	53
9.3	DOPORUČENÍ V PRAXI.....	53
	ZÁVĚR.....	56
	ANOTACE.....	57
	ANNOTATION.....	58
	SEZNAM POUŽITÝCH ODBORNÝCH ZDROJŮ	59
	SEZNAM TABULEK, GRAFŮ A SCHÉMAT.....	61
	PŘÍLOHY	I

SEZNAM ZKRATEK

MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
ADHD	Hyperaktivita s poruchou pozornosti
SVP	Speciální vzdělávací potřeby

ÚVOD

V současné době je inkluze hojně užívaný termín, který je spojen se zařazením všech žáků do výchovně vzdělávacího procesu. Součástí tohoto vzdělávání jsou podpůrná opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Jedním z podpůrných opatření je zřízení pracovní pozice asistenta pedagoga.

Při výběru tématu diplomové práce jsem vycházela ze svých dosavadních pracovních i osobních zkušeností souvisejících s výkonem práce asistenta pedagoga. Vzhledem k tomu lze předpokládat zájem o zpracování a posouzení problematiky související s rolí asistenta pedagoga v současné primární škole.

Jako asistentka pedagoga jsem začala pracovat již před začátkem studia na vysoké škole a v této funkci se pohybuji již sedmým rokem. Během své dosavadní praxe jsem se setkala nejen s mnohými pedagogy a asistenty pedagoga, ale také s mnoha žáky. V posledních třech letech jsem pracovala po boku mladé, perspektivní učitelky, která mě brala jako rovnocenného partnera. Přijímala mé postřehy a dále s nimi pracovala ve prospěch žáků. Tento přístup však není stále běžný a v roli asistenta pedagoga je nutné se vyrovnat s pedagogem jako nadřízeným, který činí rozhodnutí, určuje metody a postupy, jež je nutné respektovat a ve většině případů se jim také zcela podřídit.

S ohledem na své pracovní zkušenosti jsem si vybrala jako téma diplomové práce „*Role asistenta pedagoga v současné primární škole*“. Cílem práce je poskytnout teoretická východiska této profese a provést evaluaci působení osoby v roli asistenta pedagoga. Závěr výzkumného šetření je věnován snaze definovat několik doporučení, která mohou napomoci zlepšení v oblasti profesního postavení asistenta pedagoga. Tato doporučení nelze aplikovat celoplošně, a to z důvodu, že výzkum probíhal na vybrané základní škole v Praze a výzkumný soubor čítal šest jedinců.

1 INKLUZE

Inkluze by měla být chápána jako neustálé zkvalitňování výchovně vzdělávacího procesu. Jedná se o nekončící proces, u kterého nelze dosáhnout vrcholu. (Booth a Ainscow, 2002)

Inkluze je postavena na několika principech. Jedním z hlavních principů je maximální míra začleňování studentů či žáků (dále jen žáků) do výchovně vzdělávacího procesu. Toto začleňování musí být nastavené tak, aby vyhovovalo a zapojovalo všechny žáky, nejen ty s různým postižením a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Chceme-li přijmout inkluzi, je nejprve nutné přijmout odlišnosti mezi žáky. Dalším významným principem, na kterém je inkluze postavena, je uvedení všech pracovníků na stejnou úroveň. Tento princip je založen na nastavení stejných pracovních podmínek všech zaměstnanců. Základem je myšlenka, že všichni zaměstnanci jsou stejně důležití. (Booth a Ainscow, 2002)

Míru inkluzivity vzdělávacího prostředí je v současné době možné zkoumat pomocí různých evaluačních nástrojů, z nichž nejznámější je dokument nazvaný Index for Inclusion, jehož autory jsou Booth a Ainscow (2002). Právě oni vychází z evaluace školy prostřednictvím tří klíčových oblastí, které jsou vzájemně propojené. Jedná se o oblasti: kultura, praxe a politika. *Kultura školy* je podle nich základem pro podporu rozvoje vzdělávání. Je postavena na vytvoření bezpečného prostředí, které spolupracuje a je vstřícné ve všech ohledech. Oblast *tvorby inkluzivní politiky* je založena na sestavování plánů a tvorbě aktivit, které reagují na různorodost žáků. Poslední oblast, definovaná jako *rozvoj inkluzivní praxe*, je zaměřena na tvoření takových postupů, které zohledňují dvě předchozí oblasti.

2 ASISTENT PEDAGOGA A OSOBNÍ ASISTENT

Profese asistenta pedagoga se v poslední době velmi rychle dostala do povědomí široké veřejnosti, a to především ve spojení s inkluzí. V této kapitole se pokusíme poukázat na základní rozdíly mezi asistentem pedagoga a osobním asistentem.

Rozpory v definování rolí asistenta pedagoga a osobním asistentem panovaly až do roku 2011. Rozdíl mezi těmito dvěma pozicemi je v jejich pracovní náplni, financování a zřizování těchto pozic. (Žampachová, Čadilová a kol., 2012)

2.1 ASISTENT PEDAGOGA

„Asistent pedagoga je pedagogický pracovník, zaměstnanec školy nebo školského zařízení, jehož činnost a statut jsou definovány v platné legislativě.“ (Kendíková, 2016a, s. 6)

Profese asistenta pedagoga je chápána jako jedno z podpůrných opatření při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Asistent pedagoga pracuje pod vedením pedagoga. (Kendíková, 2016a)

Asistent pedagoga se věnuje především pomoci pedagogickým pracovníkům při výchovně vzdělávacím procesu. Dále pomáhá učitelům v komunikaci s žáky a jeho zákonnými zástupci. Žáky podporuje ohledně přizpůsobování se školnímu prostředí a přímo je podporuje ve výuce a přípravě na ni. Asistent pedagoga poskytuje nezbytnou pomoc žákům se zdravotním postižením, a to především s pohybem a sebeobsluhou během vyučování. Tato pomoc se vztahuje i na mimoškolní akce. (Mrázková a Kucharská, 2014)

Asistenti pedagoga byli novelizací vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, rozdělení na dvě úrovně. Tyto úrovně se liší nejen požadavky na vzdělání asistentů pedagoga, ale také finančním ohodnocením. (Němec, 2018)

Pracovněprávní vztah mezi asistentem pedagoga a školou se řídí zákoníkem práce. To jest zákonem č. 262/2006 Sb. (Vítečková, 2009)

2.2 OSOBNÍ ASISTENT

„Profese osobního asistenta je sociální službou zajišťovanou v rámci Ministerstva práce a sociálních věcí. Tyto služby jsou definovány v zákoně o sociálních službách.“ (Kendíková, 2016, s. 7)

Osobní asistent poskytuje službu osobám, které mají sníženou soběstačnost. Osobní asistent pomáhá osobě, která potřebuje podporu další fyzické osoby. Tuto pomoc osobní asistent poskytuje v přirozeném prostředí a při činnostech, které osoba bez pomoci druhé fyzické osoby nemůže vykonávat. Osobní asistent není pedagogickým pracovníkem, ale na půdě školy se může pohybovat. Osobní asistent pomáhá osobám při péči o sebe sama, jako je osobní hygiena nebo zajištění stravy. Dále je zprostředkovatelem při kontaktu s okolím, zajišťuje chod domácnosti a pomáhá při výchově a vzdělávání. Profesi osobního asistenta může vykonávat jakákoli osoba s trestnou bezúhonností a s ukončeným základním vzděláním. (Kendíková, 2016)

Služby poskytované osobním asistentem jsou sepsané ve smlouvě, která stanovuje rozsah pomoci. Osobní asistent je placen osobou se zdravotním postižením, například z příspěvku na péči. Osobní asistent, který je využíván u žáka základní školy, se věnuje tedy pouze žákovi, kterému byla tato služba přiznána. Osobní asistent není zaměstnancem školského zařízení. (Marková, 2012)

3 ASISTENT PEDAGOGA Z POHLEDU HISTORIE A PODPŮRNÝCH OPATŘENÍ

Asistent pedagoga je z legislativního hlediska poměrně novou profesí. Vývoj této profese na území České republiky však probíhá již několik desetiletí. Jedním ze zásadních zlomů ve vývoji této profese bylo legislativní ukotvení v letech 2004 a 2005. Poté v roce 2016 vešla v platnost novela školského zákona, kde byla jasně definována podpůrná opatření. Mezi tato podpůrná opatření se řadí i zřizování funkce asistenta pedagoga. Zavádění funkce asistenta pedagoga má svá pravidla, s nimiž je nutné se seznámit.

3.1 ASISTENT PEDAGOGA Z POHLEDU HISTORIE

V roce 1990 se začaly, s ohledem na rostoucí počet žáků se zdravotním postižením ve školách, objevovat požadavky na asistenta ve vzdělávání. Tato pracovní pozice bývala dotována především úřady práce, jako společensky účelné pracovní místo nebo práce veřejně prospěšná. (Morávková-Vejrochová, 2015)

Poté tento systém přestal respektovat resort práce a sociálních věcí, a tak začaly být náklady na asistenta ve vzdělávání hrazeny i z finančních prostředků sdružení zdravotně postižených (Morávková-Vejrochová, 2015).

Postupně začal na funkci asistenta přispívat resort školství, a to navýšením normativu na vzdělávání žáka se zdravotním postižením. Asistence ve vzdělávání, hrazena resortem školství, byla nejčastěji ve formě civilní vojenské služby a pracovněprávní vztah byl sjednáván například jako s vychovatelem. Jednalo se tedy o problém související s legislativou, která nenesla pojem jako třídní asistent, asistent pedagoga a podobně. (Morávková-Vejrochová, 2015)

V historii byli rozlišováni asistenti pro žáky se zdravotním postižením a pro žáky se sociálním znevýhodněním. V případě žáků se sociálním znevýhodněním se jednalo v roce 1997 o zřízení funkce „romského asistenta“, poté o „vychovatele – asistenta pedagoga“ v roce 2001. (Morávková-Vejrochová, 2015)

V letech 2004 a 2005 byla profese asistenta pedagoga legislativně ukotvena. Nyní se již nenahlíží na rozdíl v působení asistenta pedagoga u žáka se zdravotním postižením a asistenta pedagoga u žáka se sociálním znevýhodněním. (Morávková-Vejrochová, 2015)

3.2 ASISTENT PEDAGOGA Z POHLEDU PODPŮRNÝCH OPATŘENÍ

V letech 2013–2015 začal vznikat systém podpůrných opatření, na kterém se podílelo mnoho organizací, jako například Univerzita Palackého v Olomouci a Člověk v tísni (Michalík, Baslerová a Felcmanová, 2015).

V září roku 2016 vešla v platnost novela školského zákona, která jasně definuje podpůrná opatření. Tato opatření jsou určena žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Podpůrná opatření jsou poskytována žákům za účelem naplnění vzdělávacích potenciálů a mají pomoci pedagogům při individualizaci výuky. Podpora může být poskytována v podobě úpravy organizační, personální nebo vzdělávací. (Michalík, Baslerová a Felcmanová, 2015)

Zákon stanovuje několik podpůrných opatření, jako je například korektura hodnocení a klasifikace, změna forem či metod vzdělávání, vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu a samozřejmě také využití asistenta pedagoga. (Michalík, Baslerová a Felcmanová, 2015)

Zákonem je stanoveno pět stupňů podpůrných opatření. První stupeň poskytuje škola bez rozhodnutí školských poradenských zařízení (Pedagogicko-psychologická poradna, Speciálně pedagogické centrum). Druhý až pátý stupeň podpůrných opatření již stanovují příslušné organizace. Podmínkou pro poskytnutí podpůrných opatření je také souhlas zákonného zástupce žáka nebo rodiče (dále jen rodiče). (Michalík, Baslerová a Felcmanová, 2015)

Podpůrné opatření v podobě asistenta pedagoga je zaváděno:

- a) potřebuje-li žák individuální podporu při výuce;
- b) je-li nutné u žáka eliminovat nežádoucí projevy chování;
- c) potřebuje-li žák upravené prostředí a pomůcky při vzdělávání;
- d) je-li nezbytná pedagogická podpora ostatních žáků v době, kdy pedagog pracuje s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami;
- e) není-li pedagog schopen sám realizovat vzdělávací proces na základě náročného složení třídy. (Baslerová, 2018)

Funkce asistenta pedagoga může být zavedena již v druhém stupni podpory. Jedná se o sdíleného asistenta pedagoga, který je využíván pro skupinu žáků s podpůrnými

opatřeními ve druhém stupni. Taková skupina musí čítat pět a více žáků, aby byla ve třídě funkce asistenta pedagoga zřízena. Asistent pedagoga pracuje s jednotlivými žáky pouze při některých činnostech ve výchovně vzdělávacím procesu. Ve třetím stupni podpory se jedná také o sdíleného asistenta pedagoga. Zde je však funkce zřizována pro méně než pět žáků s podpůrným opatřením třetího stupně. Stupeň čtvrtý předpokládá přítomnost asistenta pedagoga u žáka po celou dobu vyučování a v pátém stupni je asistent pedagoga u žáka přítomen po celou dobu pobytu žáka ve škole i na školních akcích. (Baslerová, 2018)

4 POSTAVENÍ ASISTENTA PEDAGOGA V SOUČASNÉM SYSTÉMU PRIMÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Ve třetí kapitole se zaměříme na profesi asistenta pedagoga z hlediska legislativního, ale i z pohledu osobnostních a kvalifikačních předpokladů, které neodlučitelně patří k výkonu této profese. Cílem této kapitoly je také přiblížit náplň práce, činnosti spojené s prací asistenta pedagoga a rizika této profese.

4.1 LEGISLATIVNÍ RÁMEC

Činnost asistenta pedagoga je zaměřena na podporu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Tuto činnost a požadavky definuje zákon o pedagogických pracovnících, školský zákon a vyhláška o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. (Němec, Šimáčková-Laureníčková a Hájková, 2014)

Předpokladem pro výkon povolání pedagogického pracovníka je způsobilost k právním úkonům; odborná kvalifikace pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává; bezúhonnost; zdravotní způsobilost a znalost českého jazyka, není-li uvedeno jinak. (Zákon č. 563/2004 Sb.)

Funkce asistenta pedagoga je zřizována na základě souhlasu krajského úřadu nebo MŠMT. Instituce, která uděluje příslušný souhlas, je přiřazena dle typu zřizovatele školy nebo školského zařízení. Podkladem pro zřízení funkce asistenta pedagoga je také vyjádření školských poradenských zařízení, jako jsou pedagogicko-psychologická poradna nebo speciálně pedagogické centrum, a to u žáků se zdravotním postižením a znevýhodněním. Výjimkou jsou žáci se sociálním znevýhodněním, u kterých není vyjádření školského poradenského zařízení nutné. (MŠMT, 2018)

4.2 KVALIFIKAČNÍ PŘEDPOKLADY

Kvalifikační předpoklady asistenta pedagoga upravuje § 20 zákona 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. Podle tohoto zákona získává asistent pedagoga odbornou kvalifikaci několika způsoby. Nejnižším požadovaným stupněm vzdělání pro výkon profese asistenta pedagoga je vzdělání základní s absolvovaným akreditovaným kurzem pro asistenty pedagoga. Asistent pedagoga může mít také střední vzdělání s výučním listem, střední odborné vzdělání ukončené maturitou,

vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání. Není-li však toto vzdělání v oboru pedagogiky, je nutné, aby asistent pedagoga absolvoval akreditovaný kurz pro asistenty pedagoga. Z výše uvedeného vyplývá, že vzdělání, které je na profesi asistenta pedagoga požadováno, má velmi širokou škálu. (Kendíková, 2017)

Vyhláška č. 416/2017 Sb., kterou se mění Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění vyhlášky č. 270/2017 Sb., rozdělila asistenty pedagoga do dvou úrovní. Asistenti pedagoga spadající do vyšší úrovně musí mít minimálně středoškolské vzdělání ukončené maturitou a kurz pro asistenty pedagoga, není-li jejich středoškolské vzdělání v oboru pedagogiky. Asistenti pedagoga nižší úrovně musí mít minimálně ukončené základní vzdělání a kurz pro asistenty pedagoga. Asistent pedagoga ve vyšší úrovni se zabývá přímou podporou žáků ve vyučování, asistent pedagoga zařazen v nižší úrovni zajišťuje pomocné výchovné práce. (Němec, 2018)

Podle Kendíkové (2016) je však nutné, aby se asistent pedagoga dále vzdělával. Kurzy jsou určeny buď všem pedagogickým pracovníkům, nebo přímo asistentům pedagoga. Doporučuje především kurzy zaměřené na práci s žáky s určitými diagnózami.

4.3 OSOBNOSTNÍ PŘEDPOKLADY

Požadavky na osobnostní předpoklady asistenta pedagoga se mohou lišit podle žáka, u kterého bude asistent pedagoga působit. Žák s Downovým syndromem bude potřebovat citlivost, u žáků s tělesným postižením může být zapotřebí i fyzická síla a u žáků s poruchami chování bude nutná jistá razance. (Nová škola, 2013a)

Asistent pedagoga by se měl chovat především přirozeně. Jeho komunikační schopnosti by měly být na dobré úrovni, aby dokázal vytvářet přátelské klima a pocity bezpečí. Nadšení a vnitřní uspokojení z práce je také jedním z předpokladů pro výkon profese asistenta pedagoga. Asistent pedagoga by se měl podílet na výuce, podporovat žáka a být tvůrčí při poskytování pomoci žákovi i učiteli. Týmová práce je nedílnou součástí profese asistenta pedagoga. Spolupráce asistenta pedagoga s ostatními složkami podílejícími se na výchovně vzdělávacím procesu je závislá na respektu a otevřenosti. Důležitým osobnostním předpokladem je také sebevzdělávání a do jisté míry samostatnost, s tím souvisí zvládání problémových situací a pohotové hledání řešení. (Morávková-Vejrochová a kol., 2015)

Kendíková (2016) považuje za nejdůležitější osobnostní předpoklad kladný vztah k dětem, kdy se od asistenta pedagoga očekává, že tuto profesi nevykonává z důvodu, že nemá jiné pracovní možnosti.

Dalším předpokladem je komunikativnost. Asistent pedagoga by měl být schopný bez problémů komunikovat s žákem, učitelem, ale i rodiči dítěte. Vytvoření partnerského vztahu mezi všemi složkami výchovně vzdělávacího procesu je velmi důležité. (Kendíková, 2016)

S výše zmíněným předpokladem souvisí i schopnost spolupráce. Spolupráce neodmyslitelně patří k profesi asistenta pedagoga a nejedná se pouze o spolupráci s dítětem a rodiči, ale především s pedagogem. Asistent pedagoga musí spolupracovat s kolegy a na základě spolupráce a komunikace zlepšovat svou činnost a hledat nové cesty při vzdělávání žáků. (Kendíková, 2016)

Předpoklad empatie, spolehlivosti a trpělivosti se opět vztahuje ke všem složkám výchovně vzdělávacího procesu (Kendíková, 2016).

Němec, Šimáčková-Laureníčková a Hájková (2014) však uvádějí, že asistenti pedagoga považují za nejdůležitější vzdělání a znalosti asistenta pedagoga, v téměř stejném zastoupení volili jako důležitou vlastnost empatii. Dále uvedli, že jako další podstatné vlastnosti a schopnosti asistenti pedagoga sdělili trpělivost a kladný vztah k dětem. Ve stejném duchu odpovídali i pedagogové, zde se však objevil ještě jeden, z jejich pohledu, důležitý prvek, a to schopnost spolupráce a komunikace s pedagogem. Naproti tomu žáci uváděli jako nejdůležitější kladný vztah asistenta pedagoga k dětem, a to nejen k žákovi samotnému (dotazovanému), ale i k žákům ostatním a obecně k dětem. Pouze jedna čtvrtina žáků preferovala dobré vzdělání a znalosti asistenta pedagoga.

4.4 NÁPLŇ PRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA

Pracovní náplní asistenta pedagoga je v první řadě spolupráce s pedagogem ve vzdělávacím a výchovném procesu. Asistent pedagoga podporuje pedagoga při práci a komunikaci s žákem a jeho zákonnými zástupci. (Nová škola, 2013b)

Hlavní činnosti vykonávané asistentem pedagoga definuje Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných takto:

- a) pomoc při výchovně vzdělávacím procesu a komunikaci s dalšími složkami výchovně vzdělávacího procesu;

- b) podpora žáka při adaptaci na prostředí školy;
- c) pomoc žákům v oblasti přípravy na výuku a přímo ve výuce;
- d) podpora a pomoc žákům při pohybu a sebeobsluze v průběhu vyučování, ale také na mimoškolních akcích
- e) činnosti uvedené v předpise Nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách. (Vyhláška č. 27/2016 Sb.)

Náplň práce asistenta pedagoga formuluje jeho nadřízený, zpravidla ředitel školy. Ze strany zaměstnavatele by mělo dojít ke konkrétní formulaci náplně práce asistenta pedagoga, a to nejen v souvislosti s platnou legislativou, ale také na základě zpráv a doporučení ze školských poradenských zařízení. Náplň práce by měla vycházet také z požadavků pedagoga, který bude s asistentem pedagoga přímo spolupracovat. Při formulaci náplně práce asistenta pedagoga by měl zaměstnavatel zohledňovat také návrhy asistenta pedagoga, který již na škole pracoval a je mu prodloužena smlouva. V některých případech je možné tuto náplň práce konzultovat také se zákonnými zástupci žáka a v některých případech i s žákem. (Němec, Šimáčková-Laureníčková a Hájková, 2014)

J. Kendíková (2016) uvádí, že asistenti pedagoga se nejčastěji věnují individuální práci s žákem, která je spojená s podporou a dovysvětlením učiva. Jako druhou nejčastěji vykonávanou práci uvádí pomoc při adaptaci na školní prostředí, mezi kterou řadí rozvoj sociálních dovedností, orientaci v prostoru a čase, komunikaci mezi rodinou a školou, rozvoj hygienických návyků, zajišťování bezpečnosti žáka a usměrňování problémového chování žáka.

Nepřímá pedagogická činnost asistenta pedagoga je pedagogickými pracovníky vnímána jako neodmyslitelná součást pracovní náplně asistenta pedagoga. Nepřímá pedagogická činnost zahrnuje především: konzultace asistenta pedagoga s pedagogem, účast na pedagogických radách a poradách pedagogického sboru, konzultace s pracovníky poradenských pracovišť a školských poradenských zařízení, komunikace se zákonnými zástupci žáků a jiné záležitosti nerealizované za přímého kontaktu s žáky, ale související s profesní činností. (Němec, Šimáčková-Laureníčková a Hájková, 2014)

Novela vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, nově upravuje také poměr mezi přímou a nepřímou pedagogickou činností asistenta pedagoga. Do této doby mohl podle nařízení vlády určovat poměr mezi těmito činnostmi ředitel školy, a to tak, že nepřímá pedagogická činnost mohla tvořit

až 50 % úvazku asistenta pedagoga. Novela vyhlášky stanovuje, že 90 % činnosti asistenta pedagoga má tvořit přímou činnost a zbylých 10 % nepřímou pedagogickou činnost. Ředitel školy může nepřímou činnost navýšit, ale tuto činnost musí platit z jiných finančních zdrojů, než z dotací poskytnutých v rámci normované finanční náročnosti. (Němec, 2018)

Horáčková (2015) uvádí, že do náplně práce asistenta pedagoga by mělo být zařazeno i doučování žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Toto doučování by mělo být vyřešeno s dostatečným předstihem, aby žákovi nezasahovalo do školních i mimoškolních aktivit.

Asistenta pedagoga lze využít i ve školní družině. Podmínky využití asistenta pedagoga je možno rozdělit do dvou skupin. V prvním případě je nutné, aby žák splňoval poskytování podpůrných opatření druhého až pátého stupně. Ve druhém případě je nutný souhlas krajského úřadu nebo MŠMT, je-li využití asistenta pedagoga spojeno s navýšením finančních prostředků školy ze státního rozpočtu. (Puškinová, 2016)

4.5 RIZIKA SPOJENÁ S PRACÍ ASISTENTA PEDAGOGA

Práce asistenta pedagoga je spojena s mnohými překážkami a riziky. Podle Kendíkové (2016) tato rizika vnímají jak samotní asistenti pedagoga, tak pedagogové i odborná veřejnost.

Asistenti pedagoga považují za největší rizika strach ze ztráty zaměstnání, nízké finanční ohodnocení, nejasnosti ve vymezení práce asistenta pedagoga, nekonkrétní náplň práce, nefunkční komunikaci s pedagogem, chybějící etický a profesní kodex, nerovnocenné postavení asistenta pedagoga a pedagoga, neinformovanost v oblasti možnosti vzdělávání a chybějící metodickou podporu. (Kendíková, 2016)

Strach ze ztráty zaměstnání v minulosti pramenil z nedostatečného legislativního ošetření. Pracovní smlouva asistentů pedagoga byla několik let na dobu určitou, a to pouze do 30. 6. Nyní by však vzhledem k legislativní změně nemělo k uzavírání těchto smluv docházet. Financování asistentů pedagoga je velkým problémem pro vedení škol, protože obdržené finanční prostředky pokryjí převážně pouze přímou pedagogickou činnost asistenta pedagoga, asistenti pedagoga tedy nebývají většinou finančně ohodnoceni za činnost nepřímou. (Kendíková, 2016)

Jedním z výše uvedených rizik, které asistenti pedagoga zmiňovali, bylo, že nemají přesné informace o rozsahu a náplni práce vztahující se k výkonu svého povolání. V pracovní smlouvě bývá náplň práce uvedena, avšak často je popsána velmi obecně bez bližších určení. (Kendíková, 2016)

Nerovnoprávné postavení asistenta pedagoga a pedagoga souvisí také s problémy s pracovní náplní asistenta pedagoga. V poslední době zájem pedagogů o spolupráci s asistenty pedagoga roste, stále se však najdou pedagogové, kteří v asistentovi pedagoga vidí „vetřelce“ a jsou přesvědčení, že bude jeho práci hodnotit před ostatními kolegy nebo dokonce vedením. Ke zlepšení situace by mohlo dojít při vytvoření nějakého etického kodexu, o který by bylo možné se opřít. (Kendíková, 2016)

Většina škol nedisponuje žádným metodickým návodem pro asistenty pedagoga. Asistenti pedagoga nejsou často informováni o možnostech spolupráce s odborníky a o možnostech dalšího vzdělávání. Nyní se však tato situace zlepšuje. Vznikají různé internetové portály a publikace, které ukazují asistentům pedagoga nové cesty a možnosti. Školy si však stále stěžují na nedostatečnou spolupráci s odbornými poradenskými zařízeními. (Kendíková, 2016)

Asistenta pedagoga by měli metodicky vést především pedagogové, se kterými asistent pedagoga spolupracuje a také pracovníci školských poradenských zařízení a pracovišť. Metodickou podporou pro asistenta pedagoga může být i zkušenější asistent pedagoga. (Němec, Šimáčková-Laureníčková a Hájková, 2014)

4.6 FINANČNÍ ZABEZPEČENÍ ASISTENTA PEDAGOGA

Finanční ohodnocení asistenta pedagoga je jedním z hlavních problémů této profese. Ředitelé škol mají v některých případech problém sehnat vhodného pracovníka na pozici asistenta pedagoga s požadovaným vzděláním a zároveň s kvalitním poskytováním služeb. (Němec, 2018)

Koncem roku 2017 byla poslaneckou sněmovnou přijata novela Vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, která nabyla účinnosti 1. ledna 2018. Tato vyhláška profesi asistenta pedagoga rozděluje na dvě různé úrovně, a to nižší a vyšší úroveň. Na vyšší úrovni asistent pedagoga zajišťuje přímou pedagogickou podporu při vzdělávání. Asistent pedagoga v této úrovni musí mít střední školu s maturitní zkouškou a pedagogické vzdělání, minimálně kurz asistenta pedagoga.

Na tohoto asistenta pedagoga obdrží škola dotaci odpovídající 8. platové třídě, 5. platovému stupni. Asistent pedagoga zařazen do nižší úrovně se věnuje především pomocné výchovné práci. Tento asistent pedagoga nemusí mít střední vzdělání, postačí mu tedy ukončené základní vzdělání a kvalifikační studium pro asistenta pedagoga. Na tuto pozici obdrží škola dotaci 5. platové třídy, 5. platového stupně. (Němec, 2018)

Podle Němce (2018) vede tato změna především ke snížení platu asistenta pedagoga. Přestože je kvalifikovaných asistentů pedagoga málo, jak avizovala i Česká školní inspekce, platy jsou těmto pedagogickým pracovníkům snižovány. Němec se obává, že na pozice nižší úrovně asistenta pedagoga nebude snadné sehnat zaměstnance, problém s obsazováním těchto pozic byl již před novelizací.

5 SPOLUPRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA S DALŠÍMI ÚČASTNÍKY VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍHO PROCESU

Asistent pedagoga musí v pracovním procesu spolupracovat s několika účastníky výchovně vzdělávacího procesu. Jedná se především o vedení školy, pedagoga, žáka a rodiče žáka. V této kapitole se zaměříme na předpoklady a požadavky spojené s komunikací a spoluprací asistenta pedagoga s výše zmíněnými účastníky.

5.1 ASISTENT PEDAGOGA A VEDENÍ ŠKOLY

Výběr pracovníka na pozici asistenta pedagoga vyžaduje pečlivou přípravu. Je vhodné, aby vedení školy mělo přehled o struktuře svých pracovních míst, což zahrnuje i vymezení všech kvalifikačních i osobnostních předpokladů a práv a povinností osoby, která by měla danou pracovní pozici vykonávat. (Morávková-Vejrochová a kol., 2015)

Asistent pedagoga by měl mít vedením školy zajištěné stejné podmínky jako ostatní zaměstnanci školy. Vedení školy zajišťuje především tyto oblasti, které nejsou upraveny zákony týkající se pracovněprávního vztahu s asistentem pedagoga:

- a) zajištění zázemí asistentovi pedagoga na pracovišti;
- b) představení asistenta pedagoga všem pedagogickým i nepedagogickým pracovníkům působících na škole;
- c) poskytnutí pracovních výhod v rozsahu příslušném výši úvazku asistenta pedagoga;
- d) seznámení asistenta pedagoga s organizací školy;
- e) předání informací asistentovi pedagoga týkajících se porad, třídních schůzek a různých vzdělávacích seminářů;
- f) obeznámení se zachováním mlčenlivosti. (Morávková-Vejrochová a kol., 2015)

Nedílnou součástí je oblast definování náplně práce asistenta pedagoga. Mezi tyto oblasti lze zařadit například postup při komunikaci s rodiči, seznámení s náplní práce ve vyučování, mezi vyučováním a také na akcích mimo školu. Opomenuto by nemělo být ani informování o pracovní náplni v případě nepřítomnosti pedagoga, například z důvodu nemoci. (Morávková-Vejrochová a kol., 2015)

5.2 ASISTENT PEDAGOGA A PEDAGOG

„Role asistenta pedagoga je v českém vzdělávacím systému stále poměrně nová a mnozí pedagogové se s nimi ještě nenaučili spolupracovat.“ (Kendíková, 2016, s. 107)

Nejbližším spolupracovníkem asistenta pedagoga je pedagog. Za klíčovou je tedy považována kvalitní spolupráce. (Kendíková, 2016)

Jako základ spolupráce uvádí Ziegler (2017) důvěru mezi asistentem pedagoga a pedagogem. Podle něj by asistent pedagoga neměl vynášet informace, které se dějí ve třídě, nejedná-li se však o situaci, kterou je nutné řešit mimo třídu. Je vhodné, aby asistent pedagoga vnímal pedagoga jako sobě nadřazeného, a to i v případě, kdy je pedagog znatelně mladší než asistent pedagoga a jeho zkušenosti ve výchovně vzdělávacím procesu nejsou tak rozsáhlé, jako tomu může být u asistenta pedagoga. V takovém případě je dobré, když mladý pedagog vnímá asistenta pedagoga jako člověka se zkušenostmi, od kterého se lze mnohé naučit, ale zároveň pociťuje od asistenta pedagoga respekt.

Základem pro spolupráci mezi asistentem pedagoga a pedagogem je nastavení klíčových podmínek. Jednou z nejdůležitějších podmínek je vítání přítomnosti asistenta pedagoga pedagogem. Dalším důležitým aspektem je, aby si asistent pedagoga a pedagog uvědomovali své role a kompetence. Je tedy nutné, aby asistent pedagoga respektoval rozhodnutí a řídil se instrukcemi pedagoga, avšak učitel by neměl přesouvat svou zodpovědnost za vzdělávání žáka na asistenta pedagoga. (Němec, Šimáčková-Laureníčková a Hájková, 2014)

Pedagog by měl vést asistenta pedagoga a plánovat jeho činnost, a také s ním často diskutovat o vyučovacích hodinách, formách výuky a také o žácích samotných. Dále by měla probíhat diskuze o informování zákonných zástupců dítěte. (Kendíková, 2016)

Podle Kendíkové (2016) je spolupráce asistenta pedagoga s pedagogem lepší na prvním stupni základní školy. Zde spolupracuje asistent pedagoga většinou s jedním nebo jen několika pedagogy. Spolupráce i komunikace mezi oběma složkami výchovně vzdělávacího procesu je tedy intenzivnější.

Asistent pedagoga by měl zajišťovat i administrativně organizační podporu učitele, a tím dávat učiteli prostor k intenzivnější a individualizovanější práci s žáky. (Němec, Šimáčková-Laureníčková a Hájková, 2014)

Podle Horáčkové (2015) vychází spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga ze spontánnosti. V mnoha případech neprobíhá před každým vyučováním konzultace a seznámení s plánem vyučovací hodiny.

5.3 ASISTENT PEDAGOGA A ŽÁK

Hlavní činností asistenta pedagoga je přímá práce s žákem v průběhu vyučování. Není však výjimkou individuální práce žáka s asistentem pedagoga. Tento vyučovací postup by však měl být volen pouze výjimečně, a to především v případě, kdy žák s těžkou poruchou výrazně ruší výuku. Přítomnost asistenta pedagoga je vhodná především v hlavních vyučovacích předmětech, je však možnost využívat asistenta pedagoga například v tělesné výchově, ze které jsou žáci s tělesným postižením často vyčleňováni. Důležité však je, aby asistent pedagoga neomezoval samostatnost žáků a případně je svou pomocí neizoloval od třídního kolektivu. Je tedy vhodné, aby asistent pedagoga spolupracoval i s žáky, kteří nemají speciální vzdělávací potřeby. Zaměřit práci asistenta pedagoga pouze na žáka se speciálními vzdělávacími potřebami může, jak již bylo zmíněno, omezovat samostatnost a začleňování tohoto žáka do třídního kolektivu. (Němec, Šimáčková-Laureníčková a Hájková, 2014)

Dalším důležitým prvkem při komunikaci s žákem je důvěra. Ta může vycházet z dlouhodobého vztahu mezi žákem a pedagogickým pracovníkem. (Boukalová, 2015)

Při spolupráci s žákem je žádoucí určitá míra empatie ze strany asistenta pedagoga. Nicméně přílišná citlivost a citová vazba je stejně nežádoucí jako žádný vztah k žákovi. Asistent pedagoga by neměl žáka přehnaně litovat nebo na sebe dokonce přebírat žákovy povinnosti. K budování dobrého vztahu s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami mohou přispět následující pravidla:

- jednat s žákem způsobem odpovídajícím jeho věku;
- nepřehánět pomoc žákovi a v žádném případě za něj nevykonávat jeho úkoly;
- pracovat na vzájemném poznání a budování důvěry;
- zajímat se o život žáka (nejen školní, ale i volnočasový, rodinný a podobně);
- chválit žáka za úspěchy a pokroky konkrétně, aby žák věděl za co je chválen;
- zajímat se o žákovu diagnózu. (Horáčková, 2015)

Asistent pedagoga by se měl podílet na hodnocení žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Asistent pedagoga je schopen hodnotit žákův pokrok a nesrovnávat výkony žáka se speciálními vzdělávacími potřebami s žákem bez speciálních vzdělávacích potřeb. Jedním ze způsobů takového hodnocení je mapa žakovského pokroku, anebo žakovské portfolio. (Horáčková, 2015)

5.4 ASISTENT PEDAGOGA A RODIČ

Zahájení povinné školní docházky je pro děti i jejich rodiče velký životní milník. V převážné většině vnímají rodiče žáků přítomnost asistenta pedagoga ve třídě pozitivně, stále se však najdou i rodiče, kteří jej považují za nepotřebný a spíše rušivý element. (Morávková-Vejrochová a kol., 2015)

Mnozí mají pocit, že vztah školy a rodiny by měl být na přátelské bázi. Je však nutné si uvědomit, že rodič je zákazníkem školy a jeho očekáváním je, že služby, které škola poskytuje, budou poskytovány kvalitně. (Čapek a kol., 2017)

Rodina žáka se speciálními vzdělávacími potřebami má většinou s asistentem pedagoga bližší vztah než ostatní pedagogičtí pracovníci podílející se na vzdělávání tohoto žáka. Problém ve vztahu i komunikaci s rodiči může přinést doměnní rodičů, že asistent pedagoga je pro dítě zárukou úspěchu. Pokud se úspěch nedostavuje, může nastat situace, kdy rodiče napadají pedagogické pracovníky. Hodnotí jejich práci ve výchovně vzdělávacím procesu jako nedostatečnou a zpochybňují jejich kompetence. Rodiče také často asistenta pedagoga zatěžují požadavky, které jsou ve školním prostředí nereálné. (Morávková-Vejrochová a kol., 2015)

Při spolupráci školy a rodičů je potřebná určitá strategie. Veškeré vztahy mají základy ve fungující a oboustranné komunikaci. Škola by měla být takovou organizací, která dostatečně informuje, ale informace také získává. (Čapek a kol., 2017)

Je vhodné, aby měla škola stanovený postup při informování rodičů. Rodiče žáků informuje především učitel, má-li však žák se speciálními vzdělávacími potřebami přiděleného asistenta pedagoga, přebírá tuto činnost asistent pedagoga. (Kendíková, 2016)

Tento model představuje Glasslová (2016), ředitelka základní školy, která uvádí, že škola má jasná pravidla pro komunikaci se zákonnými zástupci žáků. Běžné záležitosti, vyskytující se během dne, vyřizuje asistent pedagoga, případně pedagog. Jedná-li se o rozhodnutí, která zásadně zasahují do výuky žáka, je svolána schůzka, ke které jsou

přizvání všichni zainteresovaní (asistent pedagoga, pedagog, žák, rodič, vedení školy) a jedná se o potřebách, požadavcích, možnostech, ale také o povinnostech, které tyto změny přinášejí.

Komunikace mezi rodinami žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a asistentem pedagoga je neodmyslitelnou součástí náplně práce asistenta pedagoga. Nejefektivnějším předáváním informací je přímá komunikace. Ta je možná například při předávání dítěte po vyučování. Nepovažuje se však za vhodné informovat rodiče před samotným dítětem, jeho spolužáky, ba dokonce před jinými rodiči. Další využívanou formou je písemná komunikace. Může se jednat o záznamové archy, informační sešity a v poslední době mnozí asistenti pedagoga komunikují s rodiči prostřednictvím e-mailu. (Kendíková, 2016)

Kendíková (2016) považuje v ohledu komunikace za důležité: otevřenost, pravdivost informací, rychlost podávání informací, stanovení podmínek vzdělávání a jejich oboustranné dodržování.

Komunikace s rodiči představuje podle Hlaváčové (2015) pro pedagogické pracovníky obtížnou situaci. V České republice bohužel stále neexistuje téměř žádná literatura, která by tento problém nastiňovala a případně poskytovala pedagogickým pracovníkům návod na vedení obtížných rozhovorů. Pedagogičtí pracovníci se ve školním prostředí setkávají především s agresivním a manipulativním jednáním rodičů. Jako vhodný nástroj ke komunikaci může v těchto případech být asertivita. K osvojení asertivního jednání je nutné prostudovat některé publikace, věnující se této problematice. Jsou však tři základní kroky, které mohou představovat rámcový návod pro zvládnutí komunikace s rodiči. Prvním krokem je dávat najevo pochopení citů druhé osoby. Druhým je vyjadřování svého pohledu a názoru na danou situaci a posledním krokem je navrhování řešení a vyjadřování svých přání.

6 SHRNU TÍ TEORETICKÝCH VÝCHODISEK

První kapitola se zabývá konceptem inkluze a jeho postupným zaváděním a přijímáním ze strany pedagogických pracovníků škol. Východiskem pro předkládanou práci a zároveň na základě prostudovaných odborných zdrojů možno konstatovat, že za základ inkluzivního vzdělávání je považováno přijetí rozdílnosti žáků a následná úprava výchovně vzdělávacího procesu tak, aby byla přínosem pro všechny žáky (Booth a Ainscow, 2002).

Kapitola druhá vymezuje pojem asistent pedagoga a osobní asistent. Asistent pedagoga je pedagogický pracovník a zaměstnanec školy. Osobní asistent není pedagogický pracovník a zaměstnanec školy, ale na půdě školy může působit. Asistent pedagoga je jedním z podpůrných opatření při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, avšak osobní asistent je osobou, která pomáhá osobě se sníženou soběstačností, a která potřebuje při sebeobsluze pomoc další osoby. Tyto dvě profese se liší také požadavky na kvalifikaci. Kvalifikace asistenta pedagoga je v současné době důležitá především z důvodu zařazení asistenta pedagoga do nižší nebo vyšší úrovně. Rozdělení do těchto úrovní poté upravuje jeho náplň práce, a to na přímou pomoc žákům v průběhu vyučování nebo na pomocné výchovné práce.

Třetí kapitola stručně poukazuje na vývoj profese asistenta pedagoga v České republice. Přibližuje, jak nová je ve své podstatě profese asistenta pedagoga z hlediska legislativy. Profese asistenta pedagoga je v zákonech České republiky zakotvena něco málo přes jedno desetiletí. V posledních letech však potřeba pomoci asistenta pedagoga v českých školách roste, a proto je stále velmi diskutovanou profesí. Dále jsou představeny tzv. stupně podpůrných opatření, které stanovuje zákon. Zavádění funkce asistenta pedagoga je vždy podmíněno doporučením příslušných organizací, jako je pedagogicko-psychologická poradna a speciálně pedagogické centrum.

Předposlední kapitola teoretických východisek byla zaměřená na přiblížení profese asistenta pedagoga, na její legislativní vymezení a kvalifikační i osobnostní předpoklady. Některé z výše zmíněných požadavků na asistenta pedagoga upravují zákony a vyhlášky. Dále byla zmíněna rizika této profese a finanční zabezpečení asistenta pedagoga. Rizika profese a finanční ohodnocení často ovlivňují zájem o pracovní pozici a může mít vliv na to, jací zájemci se o tuto profesi ucházejí.

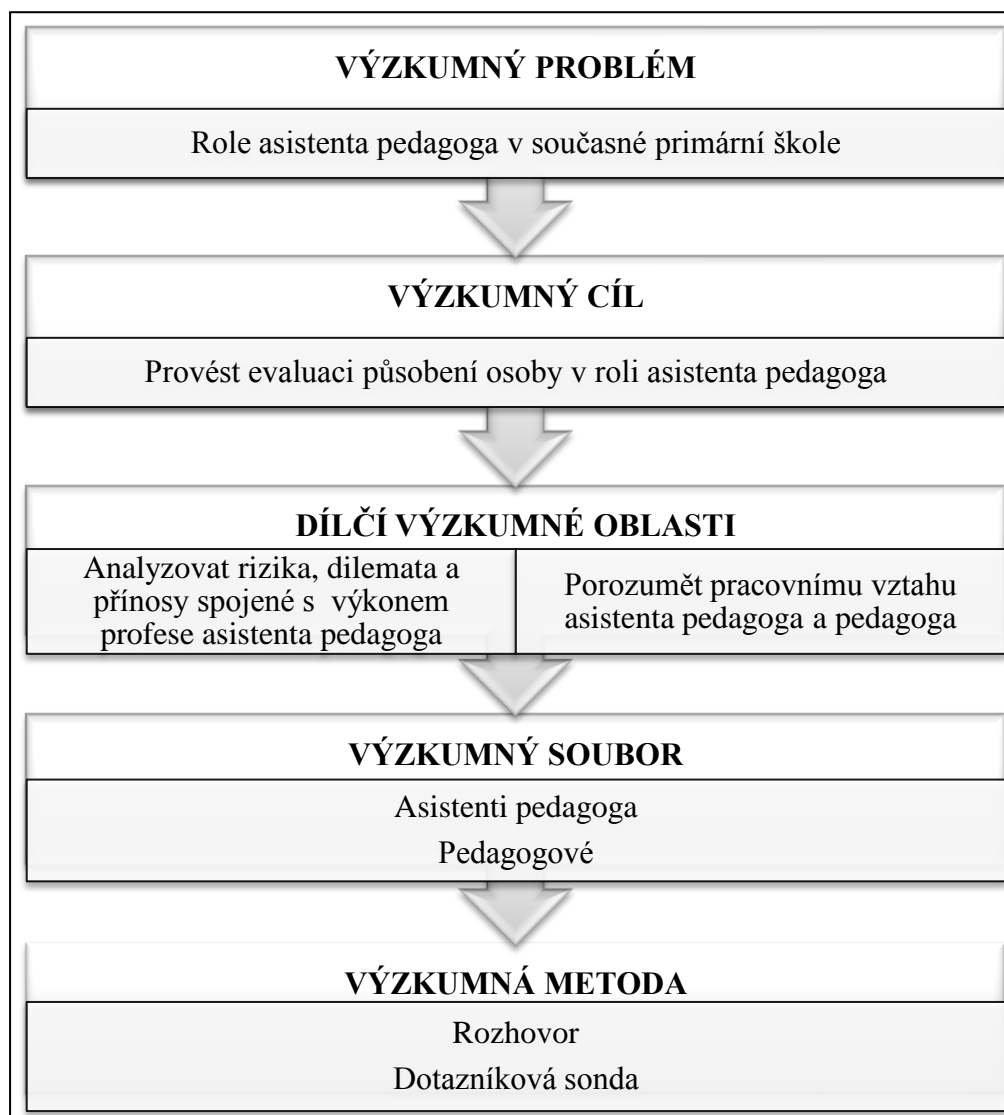
Pátá kapitola zajišťovala nástin spolupráce asistenta pedagoga s dalšími účastníky vzdělávacího procesu. V první části se jednalo o spolupráci s vedením školy. Další část

byla věnována pedagogovi, jakožto nejbližšímu spolupracovníkovi asistenta pedagoga. Poslední dvě části byly věnovány spolupráci asistenta pedagoga s žákem a spolupráci asistenta pedagoga s rodičem. Žák by měl být středem zájmu asistenta pedagoga, a proto by se měl asistent pedagoga orientovat v pravidlech komunikace s žákem, ale i s jejich rodiči, kteří chtějí být informováni o průběhu vzdělávání jejich dítěte.

7 METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Výzkumným problémem byla stanovena „*Role asistenta pedagoga v současné primární škole*“. Dále byl stanoven výzkumný cíl, ze kterého vzešly dva dílčí cíle, jak vyplývá z diagramu č. 1. Byl specifikován výzkumný soubor a také metody, jimiž budou získávána data.

Schéma č. 1: Konceptualizace výzkumného problému a cílů práce

Zdroj: Vlastní analýza, 2018

7.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍLE PRÁCE

Výzkumné šetření vycházelo z formulovaného výzkumného problému „*Role asistenta pedagoga v současné primární škole*“. Hlavním výzkumným cílem bylo „*provést evaluaci působení osoby v roli asistenta pedagoga*“, ze kterého vzešly dva dílčí výzkumné cíle,

a to 1) „Analyzovat rizika, dilemata a přínosy spojené s výkonem profese asistenta pedagoga“ a 2) „Porozumět pracovnímu vztahu asistenta pedagoga a pedagoga“.

Na základě provedeného výzkumného šetření jsme se pokusili i o formulaci doporučení pro praxi, která by mohla zlepšit postavení asistenta pedagoga, zvýšit jeho sebejistotu a napomoci k dobré a fungující spolupráci s pedagogem, rodiči i žáky.

7.2 VÝZKUMNÁ STRATEGIE A VÝZKUMNÝ DESIGN

Pro výzkumné šetření byla zvolena smíšená výzkumná strategie s převahou kvalitativních dat.

Podle Švaříčka a Šed'ové (2007) není kvalitativní výzkum závislý na předem vybudované teorii. Jedná se o široký sběr dat, bez předem stanovených hypotéz. Výzkumník hledá pravidelnosti až po sběru uspokojivého množství dat. Analýza a interpretace dat v kvalitativním výzkumu se zabývá hledáním sémantických vztahů a jejich propojováním. Oproti tomu, kvantitativní výzkum je založen na hledání jasných proměnných. Dochází k sledování rozložení v populaci a poté se měří vztahy mezi nimi. Tyto dva zmíněné přístupy nelze definovat jako paradigmaty. Lze o nich mluvit jako o rozdílných přístupech. Jejich kombinace umožňuje využít ve výzkumu silných stránek každého z nich.

Výzkumným designem byla zvolena případová studie. Případová studie je založena na detailním studiu malého množství případů. Tato strategie napomáhá k porozumění složitých sociálních jevů. (Švaříček a Šed'ová, 2007)

7.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR

V kvalitativním výzkumu není účelem výzkumného souboru reprezentovat část populace, ale má se vztahovat ke zkoumanému problému. Definování výzkumného problému tedy ovlivňuje i výběr výzkumného souboru. (Švaříček a Šed'ová, 2007)

V případě výzkumného problému „Role asistenta pedagoga v současné primární škole“ byl výzkumný soubor vybírán na základě délky praxe. Za vhodné bylo shledáno oslovit takové respondenty, kteří mají rozdílnou délku praxe a poté hledat společné znaky výpovědí.

Pro účely výzkumného šetření byly osloveny dvě skupiny respondentů. První skupinou byli pedagogové, druhou skupinou asistenti pedagoga. Ze skupiny pedagogů bylo osloveno sedm pedagogů působících na prvním stupni. Z tohoto počtu s rozhovorem souhlasilo pět

pedagogů, avšak vzhledem k časové náročnosti rozhovorů se do výzkumného šetření zapojili pouze tři respondenti ze skupiny pedagogů. Asistentů pedagoga bylo osloveno pět. Čtyři asistenti pedagoga souhlasili s účastí na výzkumném šetření. Vzhledem k dlouhodobé nemoci jednoho z asistentů pedagoga čítal vzorek asistentů pedagoga opět tři respondenty. V konečné fázi výzkumný soubor čítal celkem šest respondentů. Jednalo se o tři asistenty pedagoga a tři pedagogy. Někteří účastníci výzkumného šetření spolu měli pracovní zkušenosti z hlediska spolupráce pedagoga a asistenta pedagoga.

Tabulka č. 1: Základní údaje o pedagozích

	Pedagog 1	Pedagog 2	Pedagog 3
Pohlaví	žena	žena	žena
Věk	48	32	29
Místo působnosti	1. stupeň ZŠ	1. stupeň ZŠ	1. stupeň ZŠ

Zdroj: Vlastní analýza, 2018

Tabulka č. 2: Základní údaje o asistencích pedagoga

	Asistent 1	Asistent 2	Asistent 3
Pohlaví	žena	žena	žena
Věk	42	49	43
Místo působnosti	1., 2. stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ	1. stupeň ZŠ

Zdroj: Vlastní analýza, 2018

Ve všech případech se jednalo o osoby ženského pohlaví. Výzkum se zaměřil na asistenty pedagoga a pedagogy působící na první stupni základní školy, a to z toho důvodu, že na prvním stupni mají pedagogové s asistenty pedagoga větší zkušenosti.

Všichni asistenti pedagoga pracují ve větší míře na 1. stupni základní školy. Jeden asistent¹ pedagoga působí na 1. i 2. stupni základní školy, na 2. stupni ale působí pouze jednu hodinu týdně u žáka s ADHD. Druhý asistent² pedagoga působí v 5. třídě u žáka s poruchou autistického spektra. Tento respondent působil řadu let na 1. stupni, avšak na

¹ Asistent 1 (viz tabulka č. 2)

² Asistent 2 (viz tabulka č. 2)

škole, kde probíhal výzkum, je výuka 5. třídy organizačně zařazena pod 2. stupeň, a proto je v tabulce č. 2 uvedeno, že nyní pracuje na 2. stupni.

7.4 ETICKÉ ASPEKTY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Respondenti byli informováni před rozhovorem o průběhu výzkumného šetření a za jakým účelem je realizováno. Byli seznámeni s možností zdržet se odpovědi a o možnosti kdykoliv rozhovor ukončit či zcela z výzkumného šetření vystoupit. Respondenti byli srozuměni s anonymní interpretací dat. Všichni účastníci výzkumu podepsali informovaný souhlas (viz příloha č. 1), ve kterém jsou všechna zmíněná práva a zajištění anonymizace respondentů uvedena.

7.5 PROSTŘEDÍ SBĚRU DAT

Prostředím výzkumného šetření byla základní škola v Praze. Škola má dvě budovy, které jsou propojeny společnou halou. Menší budovu obývají žáci a pedagogové prvního stupně, větší budovu žáci a pedagogové druhého stupně. Na škole působí 36 pedagogů, 11 vychovatelek a 9 asistentek pedagoga. Nyní školu navštěvuje kolem 600 žáků. Základní škola využívá asistenty pedagoga již několik let a má s nimi bohatou zkušenost.

7.6 METODY SBĚRU DAT

Metody sběru dat v kvalitativním výzkumu přináší velké množství informací. Rozhovor umožňuje badateli získat informace od účastníka tak, že neomezuje jeho vyjadřování na otázky, jako tomu je v dotazníku. (Švaříček a Šed'ová, 2007)

Pro výzkumné šetření byla zvolena metoda polostrukturovaného rozhovoru.

Dotazník je způsob získávání dat, kdy respondent písemně odpovídá na písemně kladené otázky nebo položky. Dotazník umožňuje získání velkého množství dat od rozsáhlého výzkumného souboru, a to s malou časovou náročností. (Gavora, 2000)

V níže provedeném výzkumu byla součástí dotazníku posuzovací škála. „*Posuzovací škála je nástroj, který umožňuje zjišťovat míru vlastnosti jevu nebo jeho intenzitu.*“ Počet stupňů posuzovací škály určuje jemnost posouzení určitého jevu. (Gavora, 2002, s. 88)

V případě dotazníkové sondy užití v následujícím výzkumném šetření bylo použito pět stupňů.

7.7 TECHNIKY SBĚRU DAT

První fází výzkumného šetření byl rozhovor s respondenty. Rozhovor probíhal v prostředí, které vybral respondent, avšak vždy na pracovišti respondenta. Rozhovor byl polostrukturovaný (viz příloha č. 2) a probíhal v přátelském duchu.

Druhou fází byla dotazníková sonda (viz příloha č. 3 a 4), která byla respondentům předána po ukončení rozhovoru. Respondenti měli na vyplnění dotazníkové sondy třiceti denní lhůtu.

7.8 ZPŮSOB VYHODNOCOVÁNÍ DAT

Rozhovory s respondenty byly přepsány a získaná data byla následně zpracovávána technikou otevřeného kódování. Data získaná z dotazníkové sondy byla prezentována metodou primární analýzy dat, interpretovaná s pomocí tabulek a jejich slovním rozborem a komparací. Poté byly hledány spojitosti a společné znaky s výpověďmi respondentů. Některá získaná data byla prezentována také pomocí grafů.

7.9 ROLE VÝZKUMNÍKA

Výzkumník zaujímá vzhledem k respondentům roli kolegy. Na škole, kde probíhá výzkum, pracuje jako asistent pedagoga a udržuje tedy nepřetržitý kontakt s respondenty. Vzhledem k tomu, že se účastní pravidelných schůzek asistentů pedagoga s vedením školy, zná některé postoje asistentů pedagoga a částečně i jejich náplň práce.

7.10 ZMĚNY NASTALÉ OPROTI PŮVODNÍMU PLÁNU

Hlavní změnou oproti původnímu plánu prováděného výzkumného šetření byly dlouho avizované a v další fázi do praxe zavedené legislativní změny, respektive novely podzákonné úpravy. Především v ohledu finančního ohodnocení asistentů pedagoga a jejich rozdělení do dvou úrovní. Výzkumné šetření bylo prováděno v měsících listopadu a prosinci 2017, tedy před přijatou a do praxe implementovanou novelou Vyhlášky č. 27/2016 Sb. V otázce finančního ohodnocení asistenta pedagoga je tedy nutné přihlídnout k možnostem, že v současné době by se mohla vyjádření respondentů v některých případech lišit.

8 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Pro naplnění hlavního cíle výzkumného šetření „*Role asistenta pedagoga v současné primární škole*“ byly použity dvě výzkumné metody. První metodou byl zvolen polostrukturovaný rozhovor, druhou dotazníková sonda. Pro větší přehlednost byla získaná data prezentována pomocí tabulek a grafů, poté byly výsledky okomentovány. Výsledky výzkumného šetření byly prezentovány anonymně. Pedagogové byli označeni písmenem P, asistenti pedagoga písmenem A. Dále byl každý z respondentů těchto souborů označen číslem 1–3.

Získaná data byla prezentována v několika okruzích, které souvisí s rolí asistenta pedagoga v současné škole. V první podkapitole nalezneme údaje, které souvisí s délkou praxe a dalším vzděláváním respondentů. Podkapitola druhá se zabývá délkou spolupráce, která má značný vliv na názory respondentů v souvislosti se spoluprací. Následující dvě podkapitoly, které se věnují finančnímu ohodnocení asistenta pedagoga a jeho osobnostním předpokladům přináší pohled respondentů na profesi a osobu asistenta pedagoga. Pro ucelení představy o profesi a roli asistenta pedagoga byly zkoumány i postoje a představy respondentů v oblastech přínosů a rizik profese asistenta pedagoga a jeho činnosti ve výuce. Dále se respondenti vyjadřovali ke spolupráci mezi sebou, tedy asistentem pedagoga a pedagogem, ale také ke spolupráci a komunikaci s rodiči.

8.1 ÚDAJE O PEDAGOGICKÉ PRAXI A DALŠÍM VZDĚLÁVÁNÍ RESPONDENTŮ

Tabulka č. 3: Pedagogická praxe pedagogů

	P1	P2	P3
Pedagogická praxe (v rocích)	26	7	3
<i>Věk</i>	48	32	29
Týdenní úvazek (v hodinách)	40	40	40

Zdroj: Vlastní analýza, 2018

Délka praxe v oboru je úměrná věku pedagogů a je patrné, že všichni respondenti se věnují profesi pedagoga od ukončení studia na vysoké škole.

Dva pedagogové uvedli, že si v tuto chvíli nechystají rozšiřovat vzdělání. V zápětí však dodali, že se samozřejmě účastní různých seminářů a kurzů či studií odborných knih

a článků, které jejich vzdělání rozšiřují. Nejedná se však o rozšiřování vzdělání ve smyslu studia vysoké školy. P1: „*Ne. Já myslím, že úplně stačí, že se snažím chodit na různé semináře.*“ P3: „*...mě by zajímala psychologie, ale teď to určitě v nejbližší době neplánuju.*“ Pouze jeden pedagog byl víceméně otevřený myšlence dalšího vzdělávání. Tento pedagog by si rád rozšířil vzdělání v oboru speciální pedagogiky. Nyní však ukončil kurz zdravotníka, aktuálně se věnuje probíhajícímu akreditovanému kurzu, zaměřenému na práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a zároveň se z vlastní iniciativy a za vlastní finanční náklady věnuje kurzu angličtiny.

Tabulka č. 4: Pedagogická praxe asistentů pedagoga

	A1	A2	A3
Pedagogická praxe (v rocích)	8	5	2
<i>Věk</i>	42	49	43
Týdenní úvazek (v hodinách)	40	40	40

Zdroj: Vlastní analýza, 2018

Všichni asistenti pedagoga mají střední odborné vzdělání ukončené maturitou. Respondenti také absolvovali akreditované kurzy pro asistenty pedagoga.

Týdenní úvazek byl u všech asistentů pedagoga čtyřicet hodin týdně, tedy plný pracovní úvazek. Respondenti vypověděli, že v tuto chvíli mají přímou pedagogickou činnost stanovenou mezi dvaadvaceti až šestadvaceti hodinami týdně, zbytek úvazku činí nepřímá pedagogická činnost.

Dva asistenti pedagoga uvedli, že o rozšiřování svého vzdělání neuvažují. Jeden z těchto asistentů pedagoga však uvedl, že se zabýval už mnohokrát myšlenkou, že by si doplnil vysokoškolské vzdělání. Tento asistent pedagoga ale dává v tuto chvíli přednost rodině a svým dospívajícím dětem. Zároveň uvedl, že nemá pocit, že by stát podporoval lidi, jako je on, ve studiu. Zmiňovaný asistent pedagoga se podle výpovědi intenzivně věnuje studiu odborné literatury a je-li možnost, rád se účastní vzdělávacích seminářů a kurzů. Druhý asistent pedagoga zcela jasně vyslovil, že si odmítá rozšiřovat studium na vysoké škole, ale rád věnuje svůj čas studiu odborných pedagogických článků a textů. Jeden asistent pedagoga uvedl, že by si rád rozšířil své vzdělání formou cílených kurzů. A2: „*Jo, to je*

pravda, že mě napadlo, že bych si udělala nějaký cílený kurz od APLY³. “ O studium na vysoké škole ale zájem neprojevil.

V případě asistentů pedagoga si můžeme všimnout rozdílné délky praxe, avšak u všech je patrné, že profesi asistenta pedagoga se začali věnovat až po předchozích zkušenostech v jiném oboru.

8.2 DÉLKA SPOLUPRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA S PEDAGOGEM

Tabulka č. 5: Spolupráce pedagoga s asistenty pedagoga

	P1	P2	P3
Počet asistentů pedagoga, se kterými respondent spolupracoval	4	3	2
<i>Pedagogická praxe (v rocích)</i>	26	7	3
Počet let, po dobu kterých respondent spolupracoval s asistenty pedagoga	10	4	3

Zdroj: Vlastní analýza, 2018

Z tabulky č. 2 jasně vyplývá, že pedagogové mají vzhledem k délce své praxe poměrně bohaté zkušenosti s asistenty pedagoga. Pedagogové uváděli, že většinu z uvedených let, kdy měli ve třídě k dispozici asistenta pedagoga, spolupracovali především s jedním asistentem pedagoga. Další asistenti pedagoga, se kterými spolupracovali, byli ve většině případů zastupujícími asistenty pedagoga v nepřítomnosti jejich stálého asistenta pedagoga nebo se jednalo o spolupráci kratší než šest měsíců.

Tabulka č. 6: Spolupráce asistenta pedagoga s pedagogy

	A1	A2	A3
Počet pedagogů, se kterými respondent spolupracoval	6	12	1
<i>Pedagogická praxe (v rocích)</i>	8	5	2

Zdroj: Vlastní analýza, 2018

Již při prvním pohledu na tabulku č. 4 je zřejmé, že asistenti pedagoga mají vzhledem k délce praxe bohatší zkušenosti s pedagogy. Z rozhovorů ale vyplývá, že asistenti pedagoga působí většinou v jedné třídě a pouze příležitostně jsou přiřazeni do jiné třídy,

³ APLA – Národní ústav pro autismus. Dnes NAUTIS (pozn. výzkumníka).

a to na minimum vyučovacích hodin v týdnu. V těchto případech hraje roli míra úvazku u dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami. A1: „*Hlavně jsem začínala s téma dětma, který potřebovaly asistenci celou dobu... Ted' už je to trochu jiný, protože ty děti v 1. třídě mají přiznanou různou podporu. A není to na celej den.*“ V případě A2 se zkušenost s tolika pedagogy odvíjí od přestupu na 2. stupeň. A2: „*Já jsem donedávna měla zkušenost se třemi pedagogy. Ted' ale máme ten druhostupňový provoz, takže jich mám dalších 9.*“

8.3 ZHODNOCENÍ FINANČNÍHO OHODNOCENÍ ASISTENTA PEDAGOGA

Finanční ohodnocení asistenta pedagoga vnímají všichni z dotazovaných pedagogů obecně jako nedostatečné. P1 uvedl, že finanční ohodnocení asistenta pedagoga, se kterým spolupracuje téměř 8 let, je velmi nedostačující. Tento pedagog je přesvědčen, že jeho dlouholetý asistent pedagoga se své práci věnuje nad rámec. P1: „*...Já když vidím, co dělá moje zlatá asistentka, tak mám pocit, že bych jí měla dávat část svých peněz... vždyť ona je tu dýl, než většina těch mladejch učitelů. Tady všichni choděj před osmou a ve dvě už letěj domů a ona tu chudák sedí do 4, ne-li dýl.*“ Avšak P2 a P3 uvedli, že se setkali i s asistenty pedagoga, kteří byli finančně ohodnoceni adekvátně ke své práci. Podle výpovědí by uvítali, kdyby se změnilo financování asistentů pedagoga, a aby se přihlíželo například i na hodnocení asistenta pedagoga pedagogem. V závěru oba uvedli, že si uvědomují složitost oceňování této práce. P3 uvedl, že pracoval také jako asistent pedagoga během studia na vysoké škole. V tomto případě přiznal, že plat asistenta pedagoga byl dostačující do doby, kdy tuto práci vykonával pouze v rozsahu přímé pedagogické činnosti, po dokončení školy ho však plat asistenta pedagoga již neuspokojoval. P3: „*Jako ono záleží, jak se na to člověk kouká...když jsem studovala, bylo to dobrý... člověk měl nějaký peníze, pracovní doba byla krátká a mohla jsem celkem pohodlně studovat a ještě jsem získávala praxi... Pak jsem to dělala ještě rok po škole a to už bylo znát... Měla jsem směšnej plat a pracovala jsem víc, protože jsem se tomu mohla věnovat naplno.*“

Finanční ohodnocení asistentů pedagoga vnímají opět všichni respondenti z řad asistentů pedagoga jako nedostačující. Často uvádí, že práce asistenta pedagoga je náročná především psychicky, a to nejen vzhledem k práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ale také v ohledu na nutnost rozdělení pozornosti v průběhu práce na pedagoga a zároveň na žáka, se kterým pracují. U dvou ze tří respondentů byla zmíněna i fyzická náročnost, kterou pociťují asistenti pedagoga v hodinách tělesné výchovy, anebo musí-li se vypořádávat s dítětem v afektu, které nechce opustit třídu a začíná být nebezpečné sobě

i osobám ve svém okolí. A2 však uvedl, že v porovnání s jinými školami je se svým platovým ohodnocením spokojený, v obecné rovině už nikoli.

8.4 OSOBNOSTNÍ PŘEDPOKLADY ASISTENTA PEDAGOGA

Tabulka č. 7: Osobnostní předpoklady asistenta pedagoga

Osobnostní předpoklady asistenta pedagoga	Pedagogové	Asistenti pedagoga
Chtít pracovat s dětmi/mít rád děti	3	3
Motivovat/nadchnout žáka	2	3
Trpělivost	3	3
Chápavost/empatie	3	-
Schopnost spolupráce/komunikace s pedagogem	2	1
Nápaditost/kreativita	2	1
Flexibilita, přizpůsobivost	2	2
Samostatnost	2	1
Znalosti	1	1
Spolehlivost	1	-
Důslednost	-	1

Zdroj: Vlastní analýza, 2018

Pedagogové vidí jako hlavní potřebnou vlastnost u asistenta pedagoga radost z práce s dětmi. Pro pedagogy je nepřístupné, aby profesi asistenta pedagoga vykonával někdo, kdo nemá kladný vztah k dětem. Dále je pro ně velmi důležitá trpělivost a empatie. Tyto tři vlastnosti vnímají všichni pedagogové jako důležité. V dalších oblastech jsou již nepatrné rozdíly, které mohou souviset s rozdílnými osobnostmi pedagogů. Stále lze však ze získaných dat usoudit, že dalšími velmi požadovanými vlastnostmi u asistenta pedagoga jsou schopnost motivovat žáka, v souvislosti s touto schopností uváděli kreativitu a nové pohledy na věc. P3: „Snažit se hledat nové cesty, když něco nejde napoprvé, tak to zkoušet jinak...“ Stejně často byla uváděna schopnost spolupráce a komunikace s učitelem, flexibilita a přizpůsobivost, a také samostatnost při práci. Pouze jeden respondent považuje za důležité znalosti a spolehlivost asistenta pedagoga.

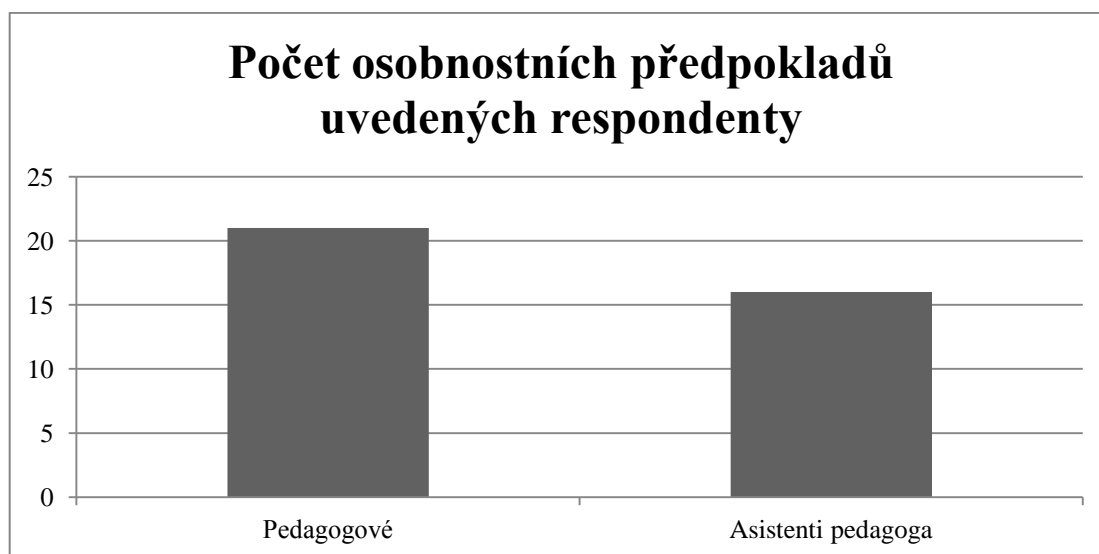
Všichni tři dotazovaní asistenti pedagoga uvedli jako první a nejdůležitější vlastnost trpělivost, až po této uváděli kladný vztah k dětem. A1: „*No určitě ohromnou trpělivost.*“ Zde již vidíme určitý rozdíl, kdy učitelé považují za nutné, aby měl asistent pedagoga rád děti, naproti tomu asistenti pedagoga uvádějí jako nejdůležitější vlastnost, pro výkon této profese, trpělivost. Dále je podle asistentů pedagoga důležitá schopnost žáky motivovat a nadchnout je. Dva asistenti pedagoga vnímají jako důležitou flexibilitu a přizpůsobivost. Ta podle nich souvisí především s pedagogickým vedením. A1: „*Pak musí umět člověk hrát druhé housle. Musí vydržet to, že nesmí zasahovat do té hodiny, i když má jiný názor.*“

Překvapivě ani jeden z asistentů pedagoga neuvedl jako důležitý předpoklad empatii. Naproti tomu, jak již bylo zmíněno, tuto vlastnost uvedli všichni tři pedagogové.

Schopnost spolupracovat s pedagogem byla v případě asistentů pedagoga uvedena pouze v jednom případě, stejně jako kreativita, samostatnost a znalosti.

Výzkum Němce, Šimáčkové-Laureníčkové a Hájkové (2014) poukazuje na to, že asistenti pedagoga považují znalosti za jednu z nejdůležitějších vlastností. Ve stejné míře uváděli i empatii.

Graf č. 1: Počet osobnostních předpokladů uvedených respondenty

Zdroj: Vlastní analýza, 2018

V porovnání s asistenty pedagoga si pedagogové vybavili více požadovaných vlastností. Pedagogové společně uvedli 21 osobnostních předpokladů asistenta pedagoga. Asistenti pedagoga uvedli dohromady pouze 16 předpokladů, tedy o 5 méně, než pedagogové.

8.5 PŘÍNOSY A RIZIKA SPOJENÁ S PROFESÍ ASISTENTA PEDAGOGA

Tabulka č. 8: Přínosy spojené s profesí asistenta pedagoga

Přínosy spojené s profesí asistenta pedagoga	Pedagogové	Asistenti pedagoga
Umožnění pedagogovi individuálního přístupu k žákům	3	3
Umožnění náročnějších pedagogických aktivit s žáky	1	1
Psychická opora a podpora pedagoga	2	1
Poskytnutí podpory žákům ve vyučování	3	3
Postřehy spojené s výukou/prací žáků a jejich vzdělávacími potřebami	2	1
Morální hodnota spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga	1	-

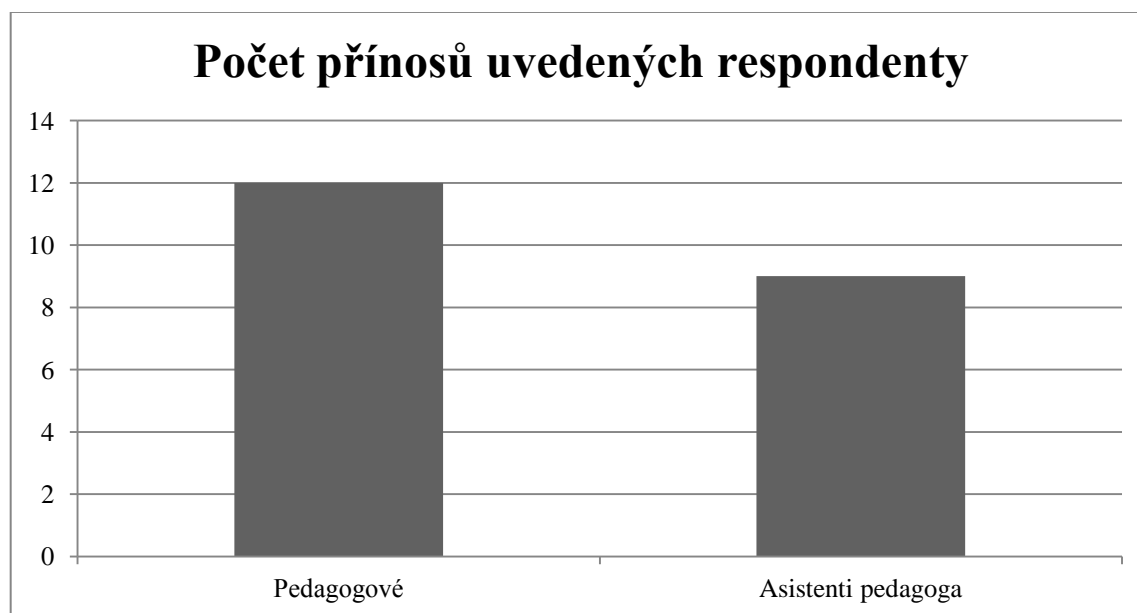
Zdroj: Vlastní analýza, 2018

Oba výzkumné soubory mají za největší přínos, spojený s přítomností asistenta pedagoga ve třídě, umožnění individuálního přístupu pedagoga k žákům. Stejně tak vnímají všichni respondenti jako velký přínos podporu žáka ve vyučování. P3: „*Určitě hodně usnadní práci učiteli a dost to pomůže dětem.*“

Dva respondenti z řad pedagogů také uvedli, že je asistent pedagoga velkou psychickou oporou, a to nejen při komunikaci s rodiči, ale také přímo ve vyučování, kdy například asistent pedagoga eliminuje rušivé elementy, na které se poté pedagog nemusí soustředit a není tudíž pod psychickým tlakem. Pedagogové také zcela jistě vítají postřehy asistenta pedagoga týkající se žáků a samotné výuky. P2: „*No a taky si můžeme vyměňovat ty poznatky o dětech. Já si taky nevšimnu všeho, takže pak můžeme včas řešit začínající problémy...*“ Tyto dva přínosy uvedl v rozhovoru vždy pouze jeden asistent pedagoga.

Jeden pedagog uvedl, že spatřuje v přítomnosti asistenta pedagoga také morální hodnotu. P2: „*Je to přínos i pro mě a celkově pro všechny. Ty děti taky viděj, jak spolupracujeme, takže jim to určitě dává nějaký vzor, když sami s někým spolupracují nebo jednou budou. My se k sobě chováme slušně a jsme vlastně kamarádky a ty děti to viděj.*“

Pouze jeden pedagog a jeden asistent pedagoga zmínil jako přínos možnost náročnějších aktivit ve vyučování díky přítomnosti asistenta pedagoga.

Graf č. 2: Počet přínosů uvedených respondenty

Zdroj: Vlastní analýza, 2018

V grafu č. 2 si opět můžeme povšimnout, že asistenti pedagoga uvedli v průměru méně přínosů (9), než pedagogové (12). Dva asistenti pedagoga uvedli kromě těchto, řekněme vnějších přínosů, i přínosy vnitřní, což definovali jako pocit uspokojení a radost ze smysluplné práce. A1: „... takže takové to vnitřní naplnění... to je velkej přínos... teda pro mě.“

Tabulka č. 9: Rizika spojená s profesí asistenta pedagoga

Rizika spojená s profesí asistenta pedagoga	Pedagogové	Asistenti pedagoga
Pocit méněcennosti/nerovnocenné postavení asistenta pedagoga a pedagoga	2	2
Finanční ohodnocení	1	2
Nejistota ve svých právech a povinnostech	-	2
Spolupráce s rodiči	-	3
Spolupráce/vztahy s učitelem	2	3
Přizpůsobování se učiteli	2	-
Zdravotní riziko	-	1
Psychický tlak	1	1

Zdroj: Vlastní analýza, 2018

Jako jedno z největších rizik vidí asistenti pedagoga ve své profesi spolupráci s rodiči. Podle výpovědí se jedná především o znehodnocování práce pedagogických pracovníků a tedy i práce asistentů pedagoga. Tento problém však často asistenti pedagoga spojují s nejistotou v jejich právech a povinnostech, které souvisí s komunikací s rodiči. Asistenti

pedagoga si často nejsou jistí tím, co mohou sdělovat rodičům, a to především ve spojitosti s jinými žáky ve třídě. A1: „... pořád nám připomínají (vedení školy pozn. výzkumníka), že musíme zvažovat, co řekneme. No takže pak přemýšlíme nad každým slovem a člověk se tomu pak často raději vyhne, aby něco řekl, aby na tom pak nebyl bit...“

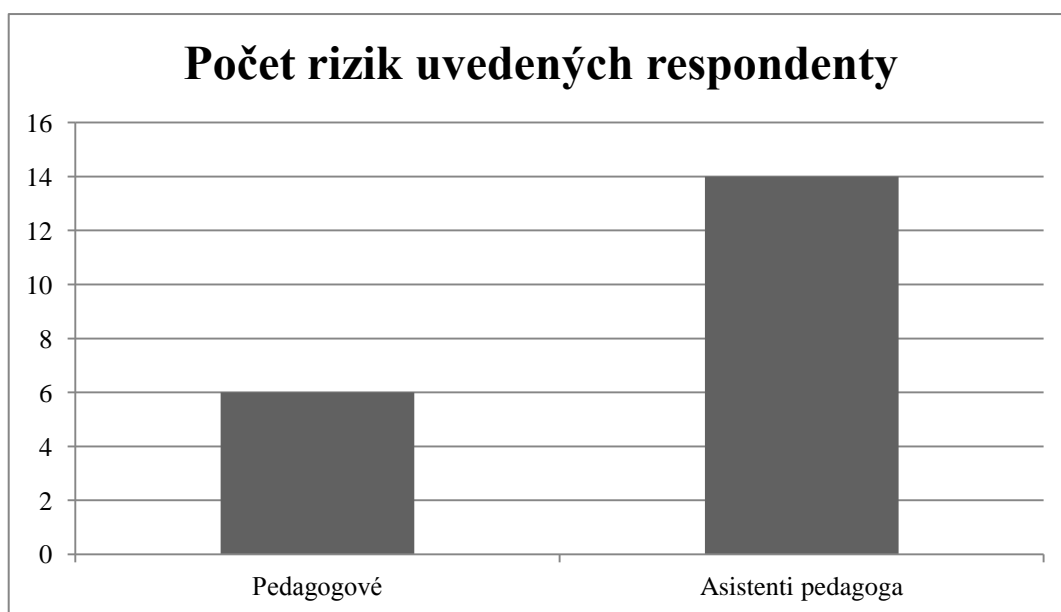
Dalším výrazným rizikem je pro asistenty pedagoga spolupráce a vztahy s učitelem. Toto riziko uvedli i dva pedagogové. Všichni respondenti uvedli, že pro spolupráci jsou velmi důležité vztahy a vzájemné sympatie, ale pouze pět z šesti respondentů této skutečnosti přikládali velkou váhu a v jejich výpovědích se objevily několikrát. P3: „*My si prostě sedly už na začátku a nepotýkáme se s nějakýma problémama, zatím nebylo nic, s čím bysme si neporadily, umíme se dohodnout a promluvit si. Vždycky jsme zatím našly nějaký kompromis.*“ Pedagogové spatřují jako důležitou určitou harmonii a souznění mezi asistentem pedagoga a pedagogem. Asistenti pedagoga ve všech případech zmiňovali důležitost vedení asistenta pedagoga pedagogem. Asistenti pedagoga uváděli jako problém při spolupráci především nedostatečné pedagogické vedení asistenta pedagoga, nevhodně připravenou práci od pedagoga a celkově neschopnost efektivně využívat asistenta pedagoga ve třídě.

Dva asistenti pedagoga a dva pedagogové jsou nespokojeni s postavením asistenta pedagoga a vidí v něm také určité riziko. Všichni respondenti však zmínili, že toto riziko je závislé na přístupu pedagoga a jeho podpoře asistenta pedagoga. Je tedy pravděpodobné, že toto riziko úzce souvisí s rizikem spolupráce a vztahů mezi asistentem pedagoga a pedagogem. Oba dva asistenti pedagoga také uvedli, že pocit méněcennosti v nich často vyvolává přístup vedení školy. Asistenti pedagoga se v rozhovoru zmiňovali, že jejich postavení ohrožuje vedení školy, které nenastavuje všem pedagogickým pracovníkům stejné podmínky. Z etického hlediska není vhodné uvádět konkrétní případy signálů, které asistenty pedagoga uvádějí do rozpaků a přivádějí je k pochybnostem o svém postavení a o důležitosti svého působení. Jeden asistent pedagoga dokonce uvedl, že na pracovišti je rozdíl v podpoře vedením školy nejen mezi asistenty pedagoga a pedagogy, ale také mezi jednotlivými asistenty pedagoga.

I přes to, že ani jeden z šesti dotazovaných nesouhlasí s finančním ohodnocením asistentů pedagoga, pouze tři respondenti uvedli finanční ohodnocení asistenta pedagoga jako riziko. A1: „...*Vlastně kdybych neměla manžela, který vydělává celkem dost, tak si tohle zaměstnání vůbec nemůžu se dvěma dospívajícíma dětma dovolit.*“ P2: „*No tak riziko jsou peníze. Těžko říct, jaký lidi to budou dělat za tyhle peníze.*“

Přizpůsobování se pedagogovi uvedli jako riziko dva pedagogové. Je překvapivé, že asistenti pedagoga v této věci riziko nespátřují. Tuto skutečnost uváděli především ve spojitosti s otázkou osobnostních předpokladů asistenta pedagoga. Asistenti pedagoga tedy pravděpodobně vidí přizpůsobování se učiteli jako jeden z osobnostních předpokladů asistenta pedagoga definovaný jako flexibilita/přizpůsobivost.

Graf č. 3: Počet rizik uvedených respondenty

Zdroj: Vlastní analýza, 2018

V grafu č. 3, který vyobrazuje rizika profese asistenta pedagoga z pohledu respondentů, je již na první pohled vidět, že pedagogové spatřují v této profesi o mnoho méně rizik, než asistenti pedagoga. Pedagogové uvedli pouze šest rizik, naproti tomu asistenti pedagoga jich uvedli čtrnáct. Je však pochopitelné, že člověk, který vykonává určitou profesi, vnímá její rizika mnohem intenzivněji a obsáhleji, než člověk jiné profese, ač se pohybuje ve stejném oboru.

8.6 ČINNOSTI ASISTENTA PEDAGOGA VYKONÁVANÉ VE VÝUCE

Tabulka č. 10: Náplň práce asistenta pedagoga

Činnost vykonávaná ve výuce	Myslíte si, že je tato činnost náplní práce asistenta pedagoga?			
	Pedagogové		Asistenti pedagoga	
	ano	ne	ano	ne
pomoc žákům se speciálními vzdělávacími potřebami	3	-	3	-
pomoc žákům bez speciálních vzdělávacích potřeb	3	-	3	-
opravy sešitů žáků	1	2	1	2
zápisy informativního rázu do žakovských knížek či notýsků	1	2	3	-
zápisy známek do žakovských knížek a notýsků	1	2	1	2
příprava didaktických pomůcek	3	-	3	-
převzetí výuky celé třídy	1	2	2	1
individuální práce s žáky	3	-	3	-
pomoc s administrativními povinnostmi učitele	1	2	2	1
komunikace s rodiči	3	-	3	-
JINÉ				
práce s částí třídy	1	-	-	-
rozebírání vyučovací hodiny s vyučujícím	1	-	-	-

Zdroj: Vlastní analýza, 2018

V případě činnosti, která souvisí s pomocí žákům, uvedli jednoznačně všichni respondenti, že se jedná zcela určitě o náplň práce asistenta pedagoga. Tato skutečnost vyplývá i z rozhovorů s respondenty. V tomto případě lze z rozhovorů usoudit, že asistenti pedagoga nedělají rozdíly mezi poskytováním podpory žákům se speciálními vzdělávacími potřebami a bez speciálních vzdělávacích potřeb. Asistenti pedagoga pomáhají všem žákům bez rozdílu v případech, kdy je pomoc nutností a vždy pomáhají na základě individuálních potřeb žáka, ať už se jedná o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami nebo bez speciálních vzdělávacích potřeb.

Také v případě výroby didaktických pomůcek, individuální práce s žáky a komunikace s rodiči se oba výzkumné soubory shodli na tom, že jde o náplň práce asistenta pedagoga.

V mnoha výpovědích respondentů se výroba didaktických pomůcek propojovala s osobnostním předpokladem kreativity a tvořivosti asistenta pedagoga.

V případě oprav sešitů žáků a zápisů známek do žákovských knížek a notýsků uvedl jeden asistent pedagoga a jeden pedagog, že se jedná o náplň asistenta pedagoga, ve zbylých případech respondenti tyto činnosti hodnotili jako činnosti nespádající do pracovní náplně asistenta pedagoga.

Zápisy informativního rázu do žákovských knížek či notýsků žáků vnímají všichni asistenti pedagoga jako práci, která jejich profesi přísluší. S asistenty pedagoga souhlasí pouze jeden pedagog, zbylí dva pedagogové jsou názoru, že tato činnost by neměla být náplní práce asistenta pedagoga.

Jeden respondent z řad pedagogů se domnívá, že převzetí výuky celé třídy a výpomoc s administrativními činnostmi učitele není náplní práce asistenta pedagoga, dva pedagogové si naopak myslí, že tato činnost je náplní práce asistenta pedagoga. Asistenti pedagoga uvedli ve dvou případech, že by tyto činnosti měly být jejich náplní práce a v jednom případě asistent pedagoga uvedl, že by tato činnost jeho náplní práce být neměla.

Pedagogové využili možnosti uvést další činnosti asistenta pedagoga vykonávané ve výuce. Jeden z pedagogů uvedl, že považuje za práci asistenta pedagoga práci s částí třídy a jeden pedagog rozebírání vyučovací hodiny s vyučujícím. Druhý pedagog, který uvedl rozebírání vyučovací hodiny s pedagogem, považoval pravděpodobně za důležité tuto činnost uvést. Lze však předpokládat, že tato činnost není vykonávána v průběhu vyučování. Je ale možné, že odpověď byla myšlena jako spontánní řešení překážek a nastalých situací v průběhu vyučování. Vzhledem k výpovědím se však domnívám, že se jedná spíše o první variantu.

V několika případech se výzkumné soubory neshodnou v tom, co by náplní asistenta pedagoga být mělo a co nikoli. Tato skutečnost však může souviset s příliš obecným definováním náplně práce asistenta pedagoga nejen v zákoně, ale často i v pracovní smlouvě asistenta pedagoga. Další možností, proč se výpovědi rozcházejí, může být rozdílné nastavení vztahů mezi asistentem pedagoga a pedagogem. V mnohých výpovědích respondenti uváděli, že jde především o domluvu a komunikaci s pedagogem, to samozřejmě může souviset i s náplní práce asistenta pedagoga, protože i ta, jak respondenti uváděli, je založena na domluvě mezi pedagogem a asistentem pedagoga.

Tabulka č. 11: Vztahový náhled na činnosti vykonávané asistentem pedagoga

Činnost vykonávaná ve výuce	Vykonává AP tuto činnost po předchozí domluvě s Vámi?		Vykonáváte tuto činnost ráda (dobrovolně)?	
	Pedagogové		Asistenti pedagoga	
	ano	ne	ano	ne
pomoc žákům se speciálními vzdělávacími potřebami	2	1	3	-
pomoc žákům bez speciálních vzdělávacích potřeb	2	1	3	-
opravy sešitů žáků	2	-	1	-
zápisy informativního rázu do žákovských knížek či notýsků	2	-	2	-
zápisy známek do žákovských knížek a notýsků	2	-	1	-
příprava didaktických pomůcek	2	1	3	-
převzetí výuky celé třídy	2	-	3	-
individuální práce s žáky	2	1	3	-
pomoc s administrativními povinnostmi učitele	2	-	2	1
komunikace s rodiči	3	-	3	-
JINÉ				
práce s částí třídy	1	-	-	-
rozebírání vyučovací hodiny s vyučujícím	1	-	-	-

Zdroj: *Vlastní analýza, 2018*

Podle pedagogů vykonávají asistenti pedagoga téměř všechny činnosti po předchozí domluvě s nimi. V jednom případě uvedl pedagog, že asistent pedagoga nevykonává na základě předchozí domluvy činnosti spojené s pomocí žákům. Je však možné, že tuto odpověď chápali dotazovaní rozdílně. V prvním případě mohl pedagog odpovídat na základě toho, že vždy než asistent pedagoga započne práci s žákem nebo žáky, proběhne domluva a předání instrukcí mezi asistentem pedagoga a pedagogem. V druhém případě mohl pedagog předpokládat, že tato činnost je zcela zjevně náplní práce asistenta

pedagoga, a proto není nutné se ho ptát, zda mu tato činnost nevádí a zda jí tedy může pedagog po asistentovi pedagoga požadovat.

V některých případech odpovídali pouze dva pedagogové, a to z důvodu, že u jednoho z pedagogů bylo uvedeno, že tuto činnost u něj asistent pedagoga nikdy nevykonává. Je však zřejmé, že pedagogové mají pocit, že jedná-li se o činnost, která by nemusela být náplní práce asistenta pedagoga, vždy s asistentem pedagoga tyto záležitosti probírají a nechávají na asistentovi pedagoga, zda jejich prosbě o pomoc vyhoví či nikoli.

Asistenti pedagoga patrně vnímají svou práci či spolupráci s pedagogem poměrně pozitivně. V tabulce č. 11 se objevuje nedobrovolná činnost pouze v jednom případě, a to při tvoření didaktických pomůcek. Je však nutné se zamyslet nad tím, zda se pro asistenta pedagoga nejedná pouze o jakýsi odpor ke kreativnímu tvoření, protože všichni asistenti pedagoga uvedli, že výroba didaktických pomůcek je podle nich náplní práce asistenta pedagoga.

V případě oprav sešitů a zápisů známek do notýsků či žákovských knížek se jeden asistent pedagoga nevyjádřil. Jeden asistent pedagoga tuto činnost vykonává a vykonává jí dobrovolně, druhý asistent pedagoga tuto činnost nikdy nevykonává, a proto v tomto případě neodpovídal vůbec.

Z tabulky č. 11 je zřejmé, že se pohled na vykonávané činnosti liší. Zde se naplno projevuje subjektivita vnímání. Vzhledem k rozhovorům však nenabývám pocitu, že by respondenti byly pod výrazným psychickým tlakem, který by plynul z vykonávání různých činností ve spolupráci s pedagogem.

Tabulka č. 12: Četnost činnosti vykonávané asistentem pedagoga

Činnost vykonávaná ve výuce	Četnost vykonávané činnosti asistentem pedagoga vzhledem k běžnému pracovnímu týdnu.									
	Pedagogové					Asistenti pedagoga				
	nikdy	výjimečně	občas	často	téměř vždy	nikdy	výjimečně	občas	často	téměř vždy
pomoc žákům se speciálními vzdělávacími potřebami	-	-	-	1	2	-	-	-	-	3
pomoc žákům bez speciálních vzdělávacích potřeb	-	-	2	-	1	-	-	-	1	2
opravy sešitů žáků	1	1	-	-	1	2	-	1	-	-
zápisy informativního rázu do žákovských knížek či notýsků	1	-	1	-	1	-	1	-	1	1
zápisy známek do žákovských knížek a notýsků	1	-	1	-	1	2	1	-	-	-
příprava didaktických pomůcek	-	-	-	2	1	-	-	2	-	1
převzetí výuky celé třídy	1	2	-	-	-	-	2	1	-	-
individuální práce s žáky	-	-	1	-	2	-	-	-	2	1
pomoc s administrativními povinnostmi učitele	1	-	1	-	1	1	-	2	-	-
komunikace s rodiči	-	-	2	1	-	-	-	1	1	1
JINÉ										
práce s částí třídy	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
rozebírání vyučovací hodiny s třídním učitelem	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-

Zdroj: Vlastní analýza, 2018

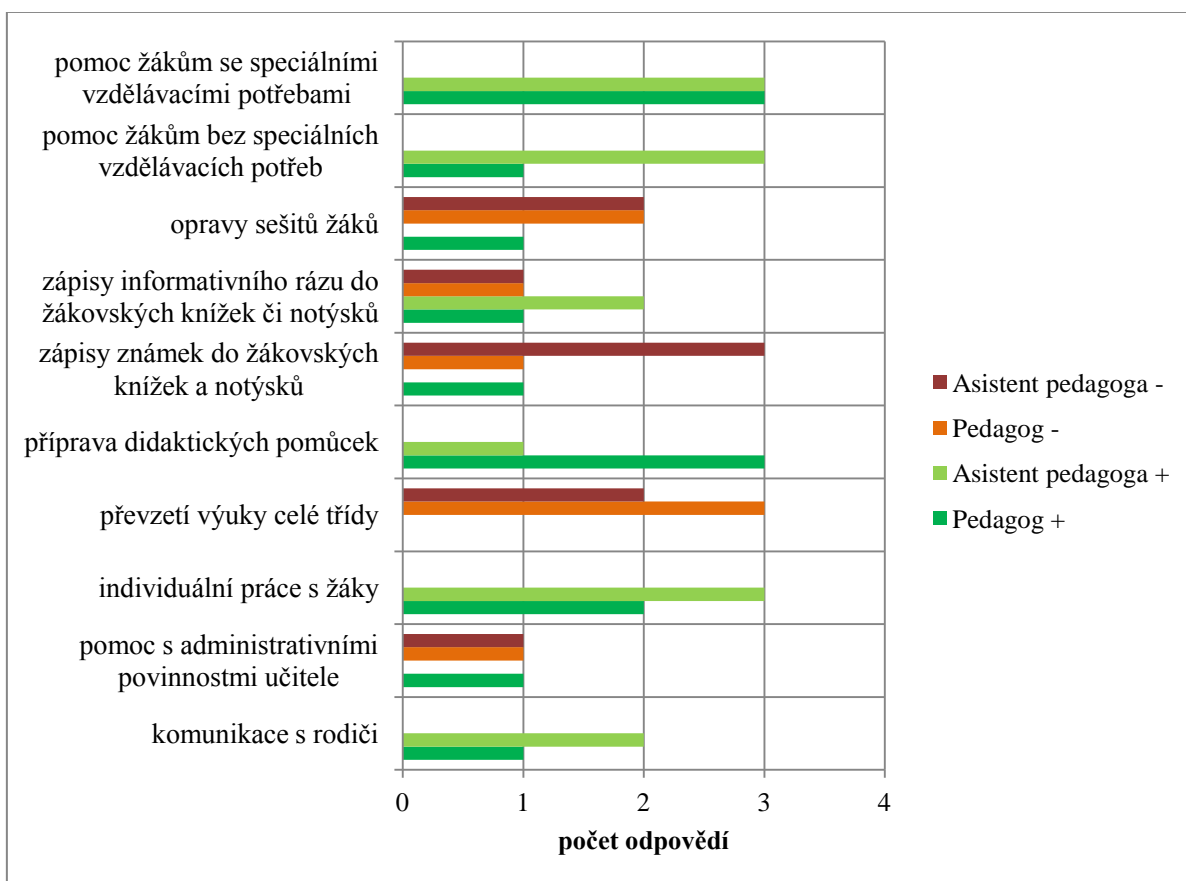
V tabulce č. 12 je zřejmé, že se v některých ohledech názory na četnost vykonávané práce mezi respondenty liší. Jde však o subjektivní pohled každého z respondentů. Tomu

nasvědčuje i fakt, že ani v jednom případě se odpovědi respondentů nescházejí a nejsou zcela stejné. Přesněji řečeno, v žádné činnosti nejsou odpovědi pedagogů naprosto totožné s odpověďmi asistentů pedagoga.

Dva pedagogové využili vyplnění činnosti *jiné*, kterou u nich asistent pedagoga zastává, ale není uvedena v dotazníkové sondě. Obě činnosti jsou vykonávány po předchozí domluvě s asistentem pedagoga (viz tabulka č. 11). Jeden pedagog uvedl, jako jinou činnost, práci s částí třídy. Asistent pedagoga se této činnosti věnuje podle pedagoga občas. Druhý pedagog uvedl jako činnost občasně vykonávanou asistentem pedagoga rozebírání vyučovací hodiny s pedagogem. Ovšem, jak již bylo zmíněno, tato činnost pravděpodobně neprobíhá ve výuce.

Ačkoliv se odpovědi respondentů v mnoha případech rozcházejí, nelze z této skutečnosti vyvodit žádné negativní závěry. Při žádném z rozhovorů s asistenty pedagoga nebyl zaznamenán odpor k jakékoli vykonávané činnosti. Na základě informací získaných z rozhovorů lze předpokládat, že se jedná především o subjektivitu, která se projevila při vnímání skutečnosti a odrazila se ve výsledcích dotazníkové sondy.

Odpovědi respondentů byly zaneseny do grafu. Pro zjednodušení zobrazení byly odpovědi týkající se činnosti vykonávané *často* a *téměř* vždy zaneseny jako pozitivum se znaménkem +, odpovědi *občas* nebyly zanášeny, protože byly vyhodnoceny jako neutrální a odpovědi *výjimečně* a *nikdy* byly uvedeny jako negativum se znaménkem -. V grafu č. 4 jsou porovnány odpovědi asistentů pedagoga a pedagogů, lze z něj vyčíst, jak výrazně se výpovědi respondentů liší či naopak, kde se výzkumné soubory v odpovědích shodují.

Graf č. 4: Porovnání odpovědí respondentů v otázce četnosti vykonávané činnosti

Zdroj: Vlastní analýza, 2018

Pomoc žákům se speciálními vzdělávacími potřebami i bez nich je velmi častou, a jednou z hlavních, náplní práce asistenta pedagoga. V těchto dvou činnostech není ani jednou zastoupena odpověď, která by uváděla, že by se této činnosti asistent pedagoga věnoval výjimečně nebo nikdy.

U činnosti zabývající se opravami sešitů žáků jsou odpovědi v převaze negativní, jen jeden respondent z řad pedagogů uvedl, že asistent pedagoga opravuje sešity žáků téměř vždy. Z této odpovědi však nelze určit, zda asistent pedagoga uděluje i hodnocení nebo pouze vyhledává chyby. Tato praxe zcela jistě není pravidlem a jedná se spíše o výjimečné případy, kdy asistent pedagoga pomáhá učiteli s opravami.

Asistenti pedagoga ve větší převaze uvádějí, že zápisy informativního rázu jsou jejich poměrně častou pracovní náplní. Jeden pedagog a jeden asistent pedagoga se přiklání spíše k tvrzení, že nejde o příliš častou činnost.

Zápisy známek jsou podle asistentů pedagoga také zcela ojedinělou činností, naproti tomu, dva pedagogové vnímají tuto skutečnost jinak a pouze jeden se shoduje s názory asistentů pedagoga.

Příprava didaktických pomůcek je podle pedagogů poměrně častou náplní práce asistenta pedagoga, zde se s tímto názorem ztotožňuje pouze jeden asistent pedagoga. Je tedy možné, že asistenti pedagoga tuto činnost často nevnímají, protože jí mohou zařadit pod odpověď typu pomoc žákům se speciálními vzdělávacími potřebami nebo bez speciálních vzdělávacích potřeb. Zcela určitě se zde pohled na vykonávanou činnost liší. Pedagogové mohou tuto podporu ze strany asistenta pedagoga vnímat velmi pozitivně, a proto se může dostavovat pocit, že tuto činnost vykonává asistent pedagoga velmi často.

Převzetí výuky celé třídy je hodnoceno oběma výzkumnými soubory jako ne příliš častá činnost asistenta pedagoga. Vzhledem k informacím, získaným z rozhovoru, lze říci, že tuto činnost přebírají asistenti pedagoga opravdu pouze v krajních situacích, jako je například řešení závažného neodkladného problému.

Další častou činností vykonávanou ve výuce je individuální práce s žáky. Toto zjištění není příliš překvapivé a ani četnost vykonávání asistentem pedagoga vzhledem k jasnému důvodu zavádění této funkce.

V otázce administrativní pomoci učiteli se odpovědi pohybovali spíše u dolní hranice četnosti vykonávání této práce asistentem pedagoga. Pouze jeden pedagog uvedl, že se této práci věnuje asistent pedagoga téměř vždy.

Obvyklou činností asistenta pedagoga je komunikace s rodiči, vzhledem k tomu, že se jedná o činnosti vykonávané ve výuce, může se jednat o informace předávané pomocí informativního sešitu a vyplňování různých tabulek, které vypovídají o průběhu práce žáka ve vyučování.

8.7 ASISTENT PEDAGOGA A ŽÁCI SE SPECIFICKÝMI PORUCHAMI UČENÍ

Práce asistenta pedagoga je do značné míry ovlivněna žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Asistenti pedagoga odpovídali na otázku zkušeností s žáky se specifickými poruchami učení a chování.

Tabulka č. 13: Asistent pedagoga a žák se SVP

	A1	A2	A3
<i>Pedagogická praxe (v rocích)</i>	8	5	2
Dyslexie	√	√	√
Dysgrafie	√	√	-
Dyskalkulie	√	√	-
ADHD	√	√	√
Porucha autistického spektra	√	√	-
Downův syndrom	√	-	-
Tourettův syndrom	√	-	-
Sluchové postižení	√	-	-
Tělesné postižení	√	-	-
Nadání	√	-	-

Zdroj: *Vlastní analýza, 2018*

Tabulka č. 13 představuje přehled zkušeností asistentů pedagoga s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. S dyslexií a ADHD se setkali všichni tři asistenti pedagoga. Další dva se setkali také s dysgrafií, dyskalkulií a poruchou autistického spektra. Asistent pedagoga s nejdelší pedagogickou praxí má zkušenosti také s Downovým a Tourettovým syndromem, sluchovým a tělesným postižením a zmínil i krátkou zkušenost s žákem nadaným.

Při porovnání délky praxe a počtu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, se kterými asistent pedagoga pracoval, je zřejmé, že často záleží na délce praxe v profesi asistenta pedagoga. Asistent pedagoga s dlouhou pedagogickou praxí se setkává s větším množstvím žáků a tedy i s rozdílnými diagnostikami v rozsáhlejší počtu.

8.8 DILEMATA SPOJENÁ S PROFESÍ ASISTENTA PEDAGOGA

Všichni účastníci výzkumného šetření měli možnost se v rámci dotazníkové sondy vyjádřit k dilematům vycházejícím z předešlé analýzy činnosti asistenta pedagoga. Ani jeden z pedagogů této možnosti nevyužil a nevyjádřil se. Pro pedagogy tedy pravděpodobně žádná z otázek dotazníkové sondy dilema nepředstavovala. Naopak dva ze tří asistentů pedagoga se k této otázce vyjádřili.

Jeden asistent pedagoga vyjádřil dilema v souvislosti komunikace s rodiči. Opět uvedl, že se domnívá, že je jeho pracovní náplní s rodiči komunikovat, ne však v každém případě. Jak respondent uvedl, v případě žákyně s Downovým syndromem považoval asistent pedagoga komunikaci s rodiči za naprostou samozřejmost, ale domnívá se, že asistent pedagoga není povinen komunikovat se všemi rodiči žáků, kteří navštěvují třídu, ve které asistent pedagoga působí.

Druhý asistent pedagoga uvedl hned dvě dilemata. Jedním z nich byla spolupráce s žáky. Asistent pedagoga uvedl, že je v některých případech velmi složité vyhnout se ovlivnění sympatiemi k dítěti. Je si vědom, že je nutné tyto pocity potlačit, ale v některých případech v něm tato skutečnost vyvolává pocit rozpolcení, pravděpodobně v ohledu na to, zda má danému žákovi pomoci či nikoliv. Druhé dilema se opět vztahuje ke komunikaci s rodiči. Uvádí, že některé zásahy rodičů nejsou příliš přínosné. Asistent pedagoga se domnívá, že je jeho náplní práce s rodiči komunikovat, někdy však váhá, zda se této komunikace chce účastnit, a to pravděpodobně z toho důvodu, že zásahy rodičů nebývají vždy efektivní a asistent pedagoga se s nimi neztotožňuje.

8.9 ZHODNOCENÍ SPOLUPRÁCE A PŘÍTOMNOSTI ASISTENTA PEDAGOGA VE TŘÍDĚ

Všichni dotazovaní pedagogové uvedli jednoznačně, že přítomnost asistenta pedagoga vítají. Poté se však ve dvou případech zmínili, že velmi záleží na osobě asistenta pedagoga, na jeho postojích, názorech, charakteru a celkově lidské stránce asistenta pedagoga.

Asistenti pedagoga se také přiklání k tomu, že jsou většinou pedagogem vítáni a často velmi dobře využíváni. Všichni asistenti pedagoga zároveň ale uvedli, že mají zkušenost s pocitem, kdy je pedagog nevnímá jako rovnocenné partnery, ba dokonce v asistentovi pedagoga vidí určitou konkurenci či pozorovatele, který bude jeho práci hodnotit před ostatními kolegy. Asistenti pedagoga uvedli, že se nikdy přímo nesečkali s odmítavým přístupem nebo negativními výroky směřovanými na jejich osobu, ale vnitřně pociťovali jakýsi nesoulad s pedagogem a s odmítáním spolupráce ze strany pedagoga.

Všichni respondenti uváděli, že je velmi důležitý soulad mezi oběma osobami (asistentem pedagoga a pedagogem). K tomu podle respondentů napomáhají mnohé osobnostní rysy obou zúčastněných. Jedná se především o stejné názory a postoje. Jako velmi důležité spatřují dotazovaní vytvoření přátelského vztahu mezi oběma spolupracujícími osobami

a nastavení jasných pravidel komunikace. Rovnocenné postavení je také pro oba výzkumné soubory velmi důležité, opět však uvádí, že pro rovnocenné postavení je důležitá souhra obou kolegů. Oba výzkumné soubory chtějí mít ve svém kolegovi důvěru.

Z výpovědí je zřejmé, že vztah mezi asistentem pedagoga a pedagogem je závislý na přístupu obou stran. Přes to, že čtyři ze dvou respondentů uvedli problém v komunikaci nebo neshodu při řešení nastalého problému, vždy záleží na ochotě obou stran jednat o těchto problémech a snažit se najít nějaký kompromis nebo řešení, které bude vyhovovat oběma stranám.

8.10 ZHODNOCENÍ SPOLUPRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA S RODIČI

Podle všech dotazovaných hraje asistent pedagoga v komunikaci a spolupráci s rodiči velkou roli. Vždy však uvádějí, že je důležité se o této komunikaci vzájemně informovat, aby o veškeré komunikaci věděl asistent pedagoga i pedagog.

Pedagogové hodnotí komunikaci asistenta pedagoga s rodiči velmi pozitivně. Všichni pedagogové nicméně uvedli, že základem komunikace mezi rodičem a asistentem pedagoga je komunikace mezi asistentem pedagoga a pedagogem. Považují za důležité, aby asistent pedagoga informoval pedagoga o všech, i neplánovaných, rozhovorech či písemných komunikacích s rodiči. Dále se všichni pedagogové zmiňují v souvislosti komunikace s rodiči o velké podpoře ze strany asistenta pedagoga. Jeden z pedagogů přímo uvádí, že se od asistenta pedagoga působícího v jeho kmenové třídě velmi učí. P2: „...ona je taková tvrdší, nebojí se rodičům říkat pravdu... ona přesně ví, kdy začínám couvat a vloží se do toho, to mě nakopne a pak už jsem zase schopná být racionální a bránit se a obhajovat.“

Ve dvou případech asistent pedagoga komunikuje s rodiči prostřednictvím informačního sešitu. Všichni tři asistenti pedagoga také uvádějí, že s pedagogy absolvují třídní schůzky a výjimečné individuální schůzky s rodiči. Asistenti pedagoga považují za důležité, aby komunikovali s rodiči a předávali jim co nejpřesnější informace. V jednom případě však asistent pedagoga vypověděl, že má problém s předáváním informací, které se mohou týkat například i jiných dětí, protože si není jistý, zda tím neporuší mlčenlivost.

Asistenti pedagoga vypověděli, že při komunikaci s rodiči nemají nikterak výrazný problém. Vždy uváděli, že velmi záleží na osobnostech rodičů a jak závažné problémy se ve spojitosti s jejich dítětem řeší. Největší problém shledávají v rodičích, kteří se

při komunikaci vyhýbají řešení, převzetí odpovědnosti za své dítě a realistickému pohledu na věc.

Účastníci výzkumného šetření ze souboru asistentů pedagoga se také zmiňovali, že odmítají rodičům předávat své osobní kontakty, protože se obávají narušení osobního života. Jak respondenti uvedli, byli svědky situací, kdy pedagogický pracovník vyšel vstříc rodičům a předal jim osobní kontakt (e-mail, telefonní číslo). Poté byl podle jejich informací pedagogický pracovník atakován telefonáty nebo textovými zprávami od rodičů, a to i v době pracovního volna, tedy o svátcích, víkendech nebo prázdninách. Proto asistenti pedagoga upřednostňují komunikaci prostřednictvím informačních sešitů nebo pracovních e-mailů. Tento způsob komunikace jim je doporučován také na pravidelných schůzkách asistentů pedagoga s vedením školy.

9 SHRNU TÍ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A DOPORUČENÍ

Při shrnutí výsledků bylo shledáno za důležité pohybovat se ve třech oblastech. První oblastí bylo shrnutí výsledků na základě triangulace, druhou míra naplnění cílů práce a jako poslední oblast byla stanovena doporučení v praxi.

9.1 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ NA ZÁKLADĚ TRIANGULACE

Velké množství dat pro výzkumné šetření přinesl polostrukturovaný rozhovor. Další metodou použitou pro získání dat byla dotazníková sonda. Data související se spoluprací asistenta pedagoga s pedagogem byla potvrzena v dotazníkové sondě. Byl zde však také zřejmý subjektivní přístup a vnímání respondentů. V obou případech se však potvrdilo, že úspěšná spolupráce závisí na přístupu obou zúčastněných a na otevřené komunikaci. Na základě komunikace a otevřeného přístupu je formována i náplň práce asistenta pedagoga.

Výzkum také poukázal na tenkou hranici při vnímání rizik a dilemat spojených s profesí asistenta pedagoga. Rizika uvedená respondenty z řad asistentů pedagoga byla uvedena ve dvou případech také jako dilemata. V tomto případě se jednalo o komunikaci s rodiči, kdy svorně asistenti pedagoga vnímají tuto činnost jako riziko své profese. Také ji však všichni respondenti uvedli jako náplň své práce a pro dva asistenty pedagoga představuje komunikace s rodiči dilema.

Je zřejmé, že asistenti pedagoga, kteří se účastnili výzkumného šetření, se této profesi nevěnují z důvodu, že by neměli jiné pracovní možnosti. Asistenti pedagoga by se dokonce i rádi vzdělávali a zdokonalovali ve své profesi. Svou práci chtějí dělat dobře a vkládají do ní mnoho úsilí. Bylo by tedy vhodné, aby měli tito pedagogičtí pracovníci větší podporu nejen od státu, ale také od vedení škol.

Stát má vliv na mnohé věci, které se ve školství odehrávají. Jednou z nich je finanční ohodnocení těchto pracovníků. Určitou měrou by se mělo přihlížet i na názory jiných skupin, jako například pedagogů, kteří s finančním ohodnocením asistentů pedagoga také nesouhlasí. I přes nízké platové ohodnocení jsou lidé, kteří se této profesi věnují několik let. Díky tomu mají bohaté zkušenosti a mohou být pedagogickou podporou i pro začínajícího pedagogického pracovníka.

9.2 MÍRA NAPLNĚNÍ VÝZKUMNÝCH CÍLŮ

Výzkumným cílem bylo „Provést evaluaci působení osoby v roli asistenta pedagoga“. Z toho to cíle vzešly dva dílčí cíle, kdy prvním bylo „Analyzovat rizika, dilemata a přínosy spojené s výkonem profese asistenta pedagoga“ a druhým „Porozumět pracovnímu vztahu asistenta pedagoga a pedagoga“.

V případě prvního dílčího cíle bylo zjištěno, že některá rizika této profese vnímají všichni respondenti. Část rizik je vnímána pouze osobami, které vykonávají profesi asistenta pedagoga. K dilematům se vyjádřili pouze dva asistenti pedagoga a vzhledem k výsledkům výzkumného šetření se lze domnívat, že hranice mezi dilematy a riziky může být velmi tenká. Respondenti jasně a rozhodně uvedli také mnohé přínosy, které přináší asistent pedagoga do výchovně vzdělávacího procesu. První dílčí cíl byl naplněn ve vysoké míře.

Druhý dílčí cíl byl zaměřen na pracovní vztah asistenta pedagoga a pedagoga. Naplnění tohoto cíle bylo složitější než předchozího. Respondenti mluvili o spolupráci otevřeně a z výzkumného šetření je patrné, že kvalitní spolupráce je závislá na přístupu obou zúčastněných stran. Mnozí respondenti uváděli, že sympatie hrají při spolupráci také velkou roli. Tento cíl byl naplněn, avšak při hlubším zkoumání by bylo možné proniknout hlouběji do této problematiky a vyvodit specifická doporučení vedoucí ke zlepšení spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga.

Naplnění dvou dílčích cílů napomohlo k naplnění cíle hlavního. Respondenti jsou přesvědčení, že asistent pedagoga přináší do výchovně vzdělávacího procesu mnoho pozitiv. Všichni pedagogové, účastníci se výzkumného šetření, vnímají asistenta pedagoga jako neodmyslitelnou součást „své“ třídy a jeho přítomnost vnímají jako přínos. Asistenti pedagoga považují ve své profesi za klíčovou pomoc žákům a podporu učitele. Z výzkumného šetření však také vyplývá, že asistenti pedagoga se potýkají s mnohými riziky a úskalími.

9.3 DOPORUČENÍ V PRAXI

Vedení škol a školských zařízení by mělo asistentům pedagoga poskytovat co nejlepší podmínky pro jejich působení na škole. Je pochopitelné, že škola nemá prostor pro výběr kandidátů na pracovní místo asistenta pedagoga. Jsou však mnohé věci, na které škola může mít vliv.

Vedení by mělo vést asistenty pedagoga k otevřené komunikaci o problémech souvisejících s jejich profesí. Získané informace mohou přispívat k tvoření a doplňování metodické příručky pro asistenty pedagoga, a také k utužování vztahů mezi pedagogickými pracovníky.

Asistenti pedagoga si podle výsledků výzkumného šetření nejsou zcela jisti v oblasti náplně práce asistenta pedagoga. Tento problém lze/je možné vyřešit přesnějším zpracováním pracovní smlouvy asistentů pedagoga při konkrétnějším definování náplně práce. Vedení má možnost využít zkušeností těchto pracovníků a na základě jejich poznatků sestavit seznam vykonávaných činností. Z tohoto seznamu by se mohla sestavovat pracovní náplň asistenta pedagoga při jeho nástupu. Vhodné by bylo, aby se na sestavování takové pracovní náplně podílel i pedagog.

Vzhledem k výpovědím respondentů nelze zcela jasně formulovat doporučení v oblasti spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga. Respondenti hodnotili spolupráci obecně kladně a veškerým negativním zážitkům nepřikládali mnoho váhy. Zde je tedy možno doporučit na základě výzkumu otevřenou komunikaci mezi těmito spolupracovníky, která je podle respondentů základem pro kvalitní a dobrou spolupráci.

Dalším doporučením je vzdělávání těchto pedagogických pracovníků v oblasti psychologie spolupráce. Psychologie spolupráce je složitá, avšak pochopení a poznání lidského mozku ve spojení s psychologií osobnosti může velmi pozitivně ovlivnit spolupráci osob. Vzhledem k tomu, že nikdo z řad respondentů se nebránil vzdělávání ve smyslu kurzů či seminářů, domnívám se, že by pedagogičtí pracovníci těchto kurzů rádi využili. Kurz nebo seminář zaměřený na psychologii spolupráce a komunikace může pedagogickým pracovníkům přinést obohacení nejen ve smyslu pracovní spolupráce, ale také spolupráce s rodiči či dětmi. Kvalita spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga vychází často ze vzájemných sympatií. V tomto případě se domnívám, že je podstatné, aby obě strany dokázaly pojmenovat své slabé a silné stránky, případně svá očekávání vycházející z budoucí spolupráce. Pokud je asistent pedagoga schopen pedagogovi sdělit, v čem je dobrý a jaké schopnosti či dovednosti může nabídnout nebo naopak, v jakých činnostech si není jistý a nemá příliš velké zkušenosti, může tato skutečnost urychlit souhru při společné činnosti a zároveň v počátcích neuvádět jednu ze dvou stran do rozpaků.

Následující doporučení je z oblasti komunikace s rodiči. Komunikaci s rodičem by asistentům pedagoga mohlo usnadnit proškolení v této oblasti. Nejlépe opět vyhledat

nebo zpracovat metodiku, která by se této problematice věnovala. Tato metodika by mohla posloužit jako návod, jak s rodiči žáků komunikovat, co je možno sdělovat a co nikoli. Měla by také nastínit možné problémy a případně jak se jim vyhnout. Asistent pedagoga by zcela určitě měl s rodiči komunikovat, současně je ale vhodné upozornit asistenty pedagoga na rizika vycházející z předání osobního kontaktu na svou osobu rodičům. Vzdělání v ohledu komunikace je, z mého pohledu, pro pedagogického pracovníka velmi důležité. Mnozí lidé znají techniku sdělování kritiky, dnes nazývané jako „zpětná vazba“. Tato technika spočívá ve sdělení něčeho pozitivního, poté přijde kritika nebo negativum a nakonec je dotyčný povzbuzen nebo opět pochválen. Tento systém se však podle nejnovějších výzkumů nejeví jako příliš vhodný. Mnohé z problémů při komunikaci vycházejí z nedostatečného poznání lidského mozku a jeho reakcí na určité podněty. Je tedy nutné se zabývat aktuálními doporučeními odborníků a poskytovat tyto informace nejen asistentům pedagoga, ale všem pedagogickým pracovníkům.

Na základě výpovědí respondentů je možné vyvodit, že asistenti pedagoga by uvítali vzdělávací materiály určené přímo jim. Za prospěšné je považováno vytvořit například ve sborovně nástěnku, poličku či jinak vyhrazené místo, které by poskytovalo různé materiály vhodné pro asistenty pedagoga. Tento prostor by mohl obsahovat metodické příručky pro asistenty pedagoga, internetové zdroje nebo články z časopisů, které by mohly asistenta pedagoga obohatit. Tyto materiály by si mohli vzájemně poskytovat i asistenti pedagoga, a to právě na vyhrazeném místě.

Riziko, které asistenti pedagoga vidí ve svém finančním ohodnocení, vedení školy jen těžko změní. Bohužel asistenti pedagoga uváděli jako problém i přístup vedení školy, které podle nich nepřispívá k pocitu rovnoprávného postavení všech pedagogických pracovníků. Ač by se mohlo zdát, že se jedná o malichernost, i malý rozdíl ve výhodách mezi pedagogickými pracovníky může vést k pochybnostem o svém postavení a důležitosti. Jsem tedy toho názoru, že je klíčové nastavit všem pedagogickým pracovníkům stejné podmínky. V případě, kdy takto nelze, shledávám jako řešení vysvětlit tento fakt a uvést jasné důvody. Pokud možno veřejně a otevřeně před celým pedagogickým sborem.

Doporučení, jež byla formulována nelze využít celoplošně, a to z důvodu, že výzkumné šetření probíhalo na vybrané základní škole v Praze.

ZÁVĚR

Profese asistenta pedagoga je v posledních letech středem zájmu nejen státu, vedení škol či osob podílejících se na výchovně vzdělávacím procesu žáků, ale také široké veřejnosti. Jak již bylo zmíněno v úvodu práce, rozhodla jsem se pro vypracování diplomové práce na téma *Role asistenta pedagoga v současné primární škole* z důvodu osobních zkušeností s profesí asistenta pedagoga. Cílem práce bylo „provést evaluaci působení osoby v roli asistenta pedagoga“. Výsledky výzkumného šetření vedly k doporučením, která mají zlepšit podmínky působení asistenta pedagoga na vybrané základní škole v Praze.

Při zpracování této práce jsem vycházela z odborné literatury, která se věnuje profesi asistenta pedagoga a výchovně vzdělávacímu procesu v České republice. Dále jsem využila zkušeností a postřehů svých kolegů pracujících na pozicích asistentů pedagoga a pedagogů. Díky výše zmíněným zdrojům informací jsem získala nové poznatky a seznámila se s různými pohledy na profesi asistenta pedagoga a jeho rolí v současné základní škole. Tyto mi umožnily doplnit si odborné znalosti a ucelit si názor týkající se problému působení asistenta pedagoga v primární škole.

Za velmi pozitivní ve svém výzkumném šetření považuji výpovědi pedagogů, které se týkali asistentů pedagoga. Ač se v některých případech zmiňovali o nepříjemných zkušenostech s těmito spolupracovníky, vyjadřovali se o asistentech pedagoga s velikou úctou a obdivem. Za znepokojující považuji odpovědi asistentů pedagoga a pedagogů v ohledu pocitu méněcennosti a nerovnocenného postavení asistenta pedagoga.

Výsledky výzkumného šetření mě přivedly na mnoho nových otázek týkajících se profese asistenta pedagoga. Vzhledem ke své dosavadní praxi se s některými postoji a názory ztotožňuji, některá sdělení mě však donutila své postoje přehodnotit. Tuto práci vnímám jako přínos pro sebe samu a zcela jistě získané informace využiji do budoucího života a povolání pedagoga na prvním stupni základní školy.

Asistent pedagoga je zjevným přínosem v oblasti vzdělávání, bohužel je tato práce také náročná, přináší mnohá rizika a finanční ohodnocení není příliš odpovídající. Věřím však, že se v budoucnu podmínky pro asistenty pedagoga zlepší a budou nejen náležitě ohodnoceni za svou činnost, ale také se stanou nepostradatelnými a rovnocennými členy pedagogického sboru.

ANOTACE

Hlavním cílem práce bylo provést evaluaci osoby v roli asistenta pedagoga. Dále byly stanoveny dva dílčí cíle. Jedním z nich bylo analyzovat rizika, dilemata a přínosy spojené s výkonem profese asistenta pedagoga. Druhým bylo porozumět pracovnímu vztahu asistenta pedagoga a pedagoga. První část diplomové práce se věnuje teoretickým východiskům. V této části byly nastíněny principy inkluzivního vzdělávání, legislativní vymezení profese asistenta pedagoga, rizika spojená s touto profesí a také spolupráce asistenta pedagoga s dalšími složkami výchovně vzdělávacího procesu. Výzkumnou metodou, pro dosažení cíle, byl zvolen polostrukturovaný rozhovor a dotazníková sonda. Výsledky výzkumného šetření vedly k doporučením, která mají zlepšit podmínky působení asistenta pedagoga.

ANNOTATION

The main goal of the diploma thesis was to evaluate a person in the role of teacher's assistant. Two additional and specific goals were specified. The first is to pinpoint the benefits, risks and dilemmas associated with the profession of teacher's assistant. The second goal was to understand the professional relationship between teacher's assistant and teacher. The first part of the diploma thesis deals with the theoretical baseline. In this part, we introduced the inclusion and its principles, the legislative definition of the professor's assistant, the risks of this profession and the cooperation of the teacher's assistant with other components of the educational process. The research methods to achieve goal were selected structured interviews and questionnaire probes. Based on this research the recommendations were made. These recommendations should improve conditions by the teacher's assistant.

SEZNAM POUŽITÝCH ODBORNÝCH ZDROJŮ

1. BASLEROVÁ, Pavlína, ©2015-2018. *Katalog podpůrných opatření: Asistent pedagoga* [online]. Univerzita Palackého v Olomouci. [cit. 14.2.2018]. Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/personalni-podminky/12-2-1-asistent-pedagoga/>.
2. BOOTH, Tony and Mel ANSCOW, 2002. Index for inclusion developing learning and participation in schools [online]. [cit. 8.3.2018]. Dostupné z: <http://www.eenet.org.uk/resources/docs/Index%20English.pdf>.
3. BOUKALOVÁ, Hedvika, 2015. Komunikace s žákem v problémové situaci. *Školní poradenství v praxi: nový odborný časopis pro poradenské pracovníky*. Praha: Wolters Kluwer. 2(6), 35-37. ISSN 2336-3436.
4. ČAPEK, Robert a kol., 2017. *Jak budovat dobrý vztah s rodiči žáků*. Praha: Raabe - Společně pro kvalitní vzdělávání. ISBN 978-80-7496-295-0.
5. GAVORA, Peter, 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-79-6.
6. GLASSLOVÁ, Bohuslava, 2016. Asistent pedagoga ve škole. *Školní poradenství v praxi: nový odborný časopis pro poradenské pracovníky*. Praha: Wolters Kluwer. 3(1), 21-22. ISSN 2336-3436.
7. HLAVÁČOVÁ, Pavlína, 2015. Komunikace s rodiči ve školním prostředí. *Školní poradenství v praxi: nový odborný časopis pro poradenské pracovníky*. Praha: Wolters Kluwer. 2(6), 31-35. ISSN 2336-3436.
8. HORÁČKOVÁ, Ilona, 2015. *Metodika práce asistenta pedagoga spolupráce s učitelem* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. [cit. 11.2.2018]. ISBN 978-80-244-4656-1. Dostupné z: <http://inkluzi.upol.cz/ebooks/metodika-prurez-02/metodika-prurez-02.pdf>.
9. KENDÍKOVÁ, Jitka, 2017. Asistent pedagoga. *Řízení školy: odborný měsíčník pro ředitele škol*. Praha: ASPI Publishing. 14(9), 35-37. ISSN 1214-8679.
10. KENDÍKOVÁ, Jitka, 2016. *Vademecum asistenta pedagoga*. Praha: Pasparta. ISBN 978-80-88163-12-1.
11. MARKOVÁ, Lucie, 2012. Asistent pedagoga versus osobní asistent. *Můžeš: noviny o svépomoci zdravotně postižených*. Praha: SZOZP. 20(9), 28. ISSN 1213-8908.
12. MICHALÍK, Jan, Pavlína BASLEROVÁ a Lenka FELCMANOVÁ, 2015. *Podpůrná opatření ve vzdělávání*. Praha: Člověk v tísni, o.p.s. ISBN 978-80-87456-57-6.
13. MORÁVKOVÁ-VEJROCHOVÁ, Monika a kol., 2015. *Standard práce asistenta pedagoga* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. [cit. 12.1.2018]. ISBN: 978-80-244-4769-8. Dostupné z: <http://inkluzi.upol.cz/ebooks/standard-pap/standard-pap.pdf>.

14. MŠMT, ©2013-2018. *MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Praha: MŠMT. [cit. 22.9.2017]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-doporuceni-pro-zrizeni-funkce-asistenta-pedagoga>.
15. NĚMEC, Zbyněk, 2018. Jak změnila čerstvá novela vyhlášky profesi asistentů pedagoga? Jednoznačně k horšímu. *Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů: Aktuality* [online]. Nová škola, o.p.s. [cit. 22.2.2018]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/jak-zmenila-cerstva-novela-vyhlasiky-profesi-asistentu-pedagoga-jednoznacne-k-horsimu>.
16. NĚMEC, Zbyněk, Klára ŠIMÁČKOVÁ-LAURENÍČKOVÁ a Vanda HÁJKOVÁ, 2014. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 978-80-7290-712-0.
17. Nová škola, o.p.s., ©2013a. *Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů: Kvalifikační předpoklady* [online]. [cit. 22.2.2018]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/kvalifikacni-predpoklady>.
18. Nová škola, o.p.s., ©2013b. *Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů: Náplň práce* [online]. [cit. 22.2.2018]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/napln-prace>.
19. PUŠKINOVÁ, Monika, 2016. Asistent pedagoga ve školní družině. *Speciál pro školní družiny: příloha časopisu Řízení školy*. Praha: Wolters Kluwer. 3(6), 2-4. ISSN 2336-4343.
20. ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
21. VÍTEČKOVÁ, Miluše, 2009. Asistent pedagoga. *Řízení školy: odborný měsíčník pro ředitele škol*. Praha: ASPI Publishing. 6(4), 11-14. ISSN 1214-8679.
22. Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.
23. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.
24. ZIEGLER, Roman, 2017. Základem spolupráce je důvěra mezi učitelem a asistentem. *Týdeník školství*. Praha: Sofiprin. 25(38), 5. ISSN 1210-8316.
25. ŽAMPACHOVÁ, Zuzana, Věra ČADILOVÁ a kol., 2012. *Metodika práce asistenta pedagoga se žákem s poruchami autistického spektra* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. [cit. 11.1.2018]. ISBN 978-80-244-3377-6. Dostupné z: http://www.inkluze.upol.cz/portal/velke_publikace/metodiky/PAS_Metodika_AP.pdf.

SEZNAM TABULEK, GRAFŮ A SCHÉMAT

Tabulka č. 1: Základní údaje o pedagozích.....	27
Tabulka č. 2: Základní údaje o asistentech pedagoga	27
Tabulka č. 3: Pedagogická praxe pedagogů	30
Tabulka č. 4: Pedagogická praxe asistentů pedagoga	31
Tabulka č. 5: Spolupráce pedagoga s asistenty pedagoga	32
Tabulka č. 6: Spolupráce asistenta pedagoga s pedagogy	32
Tabulka č. 7: Osobnostní předpoklady asistenta pedagoga	34
Tabulka č. 8: Přínosy spojené s profesí asistenta pedagoga.....	36
Tabulka č. 9: Rizika spojená s profesí asistenta pedagoga	37
Tabulka č. 10: Náplň práce asistenta pedagoga	40
Tabulka č. 11: Vztahový náhled na činnosti vykonávané asistentem pedagoga.....	42
Tabulka č. 12: Četnost činnosti vykonávané asistentem pedagoga	44
Tabulka č. 13: Asistent pedagoga a žák se SVP	48
Graf č. 1: Počet osobnostních předpokladů uvedených respondenty	35
Graf č. 2: Počet přínosů uvedených respondenty	37
Graf č. 3: Počet rizik uvedených respondenty	39
Graf č. 4: Porovnání odpovědí respondentů v otázce četnosti vykonávané činnosti.....	46
Schéma č. 1: Konceptualizace výzkumného problému a cílů práce.....	25

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Informovaný souhlas

Byla jste zkontakována k rozhovoru a vyplnění dotazníkové sondy za účelem získání dat a informací pro výzkum v pedagogických vědách. Výzkum probíhá za účelem zpracování diplomové práce s názvem Role asistenta pedagoga v současné primární škole – Případová studie základní školy v Praze.

Cílem práce je zjistit, jak pohlízejí pedagogové a asistenti pedagoga na roli asistenta pedagoga v současné primární škole. Pro výzkum je klíčové získat informace týkající se rizik a přínosů profese asistenta pedagoga, spolupráce asistenta pedagoga s pedagogem a dilemat spojených s profesí a rolí asistenta pedagoga v současné primární škole.

Rozhovor bude nahráván na diktafon a poté přepsán. Získané informace a data budou anonymizovány. Veškeré analýzy dat a informací budou citovány anonymně.

Vaše spolupráce na výzkumném šetření je dobrovolná a máte právo odmítnout na jakoukoli otázku odpovědět nebo kdykoliv z výzkumu vystoupit. Vystoupení z projektu pro Vás nenese žádná rizika, taktéž účast na výzkumném šetření pro vás nebude mít žádné negativní důsledky.

Souhlasím s poskytnutím rozhovoru a vyplněním dotazníkové sondy Zuzaně Androníkové za účelem získání informací k výše uvedenému výzkumnému šetření.

V Praze dne _____

respondent

Zuzana Androníková
výzkumník

Příloha č. 2

Schéma polostrukturovaného rozhovoru určeného asistentům pedagoga a pedagogům

1. Osoba respondenta
 - a. věk + pohlaví
 - b. nejvyšší dosažené vzdělání (pedagogické X nepedagogické; kurzy; rozšiřování)
 - c. délka praxe v oboru

2. Profese respondenta
 - a. na kterém stupni ZŠ respondent působí/působil (třída)
 - b. týdenní úvazek respondenta
 - c. zhodnocení finančního ohodnocení asistenta pedagoga respondenty (dostatečné/nedostatečné)
 - d. s kolika kolegy respondent spolupracoval (počet, roky)
 - e. zkušenost respondenta s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
 - f. osobnostní předpoklady asistenta pedagoga z pohledu respondentů

3. Vztahy
 - a. vítaná/nevítaná přítomnost asistenta pedagoga – zhodnocení působnosti a potřeby asistenta pedagoga respondentem
 - b. zhodnocení spolupráce s asistentem pedagoga/pedagogem (komunikace, názory, postoje)
 - c. zhodnocení spolupráce s rodiči

4. Rizika a přínos profese asistenta pedagoga
 - a. rizika (jaká, odůvodnění)
 - b. přínos (jaká, odůvodnění)

Příloha č. 3

1. Analýza činnosti asistenta pedagoga – Dotazníková sonda pedagog

Činnost vykonávaná ve výuce	Četnost vykonávané činnosti vzhledem k běžnému pracovnímu týdnu.					Myslíte si, že je tato činnost náplní práce asistenta pedagoga?		Vykonává asistent tuto činnost po předchozí domluvě s Vámi?	
	nikdy	výjimečně	občas	často	téměř vždy	ano	ne	ano	ne
pomoc žákům <u>se</u> speciálními vzdělávacími potřebami									
pomoc žákům <u>bez</u> speciálních vzdělávacích potřeb									
opravy sešitů žáků									
zápisy informativního rázu do žákovských knížek či notýsků									
zápisy známek do žákovských knížek a notýsků									
příprava didaktických pomůcek									
převzetí výuky celé třídy									
individuální práce s žáky									
pomoc s administrativními povinnostmi učitele									
komunikace s rodiči									
JINÉ									

2. Představovala pro Vás některá z položek v tabulce dilema při volbě odpovědi?**Pokud ano, proč?**

Dilema je těžké rozhodnutí, problém nabízející alespoň dvě řešení/volby. Dilema je často popisováno jako „rozpolcení při rozhodování“.

Příloha č. 4

1. Analýza činnosti asistenta pedagoga – Dotazníková sonda asistent pedagoga

Činnost vykonávaná ve výuce	Četnost vykonávané činnosti vzhledem k běžnému pracovnímu týdnu.					Myslíte si, že je tato činnost náplní práce asistenta pedagoga?		Vykonáváte tuto činnost ráda (dobrovolně)?	
	nikdy	výjimečně	občas	často	téměř vždy	ano	ne	ano	ne
pomoc žákům <u>se</u> speciálními vzdělávacími potřebami									
pomoc žákům <u>bez</u> speciálních vzdělávacích potřeb									
opravy sešitů žáků									
zápisy informativního rázu do žákovských knížek či notýsků									
zápisy známek do žákovských knížek a notýsků									
příprava didaktických pomůcek									
převzetí výuky celé třídy									
individuální práce s žáky									
pomoc s administrativními povinnostmi učitele									
komunikace s rodiči									
JINÉ									

2. Představovala pro Vás některá z položek v tabulce dilema při volbě odpovědi?**Pokud ano, proč?**

Dilema je těžké rozhodnutí, problém nabízející alespoň dvě řešení/volby. Dilema je často popisováno jako „rozpolcení při rozhodování“.